

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Kreativní účetnictví a účetní etika v podmínkách české účetní
legislativy**

**Creative Accounting and Accounting Ethics Standards
in Comparison to Czech Accounting Legislation**

Vypracovala: Wanda Zimanová

Plzeň 2013

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Wanda ZIMANOVÁ**
Osobní číslo: **K10B0255P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Kreativní účetnictví a účetní etika v podmínkách české účetní legislativy**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

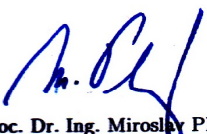
1. Definujte pojem kreativní účetnictví.
2. Definujte pojem účetní etika.
3. Popište českou účetní legislativu.
4. Pokuste se vymezit únosné meze manipulace s účetními výkazy.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah pracovní zprávy: **40 - 60 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

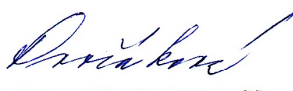
- **KOVANICOVÁ, Dana.** *Abeceda účetních znalostí pro každého.* Praha: Polygon, 2007. ISBN 978-80-7273-143-5
- **KOVANICOVÁ, Dana.** *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům.* Praha: Polygon, 2004. ISBN 80-7273-095-9
- **KRUPOVÁ, Lenka.** *Kreativní účetnictví: zneužívání účetnictví - možnosti a meze.* Praha: Komora auditorů ČR, 2001. ISBN 80-902855-2-X

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Veronika Burešová**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání bakalářské práce: **30. října 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2013**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. října 2012

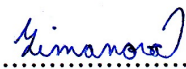
PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Kreativní účetnictví a účetní etika v podmínkách české účetní legislativy“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 14.4.2013

.....

podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce, Ing. Veronice Burešové, za odborné vedení a cenné připomínky.

Obsah

Úvod	8
1 Kreativní účetnictví	10
1.1 Vymezení základních pojmů	10
1.1.1 Vývoj účetnictví	10
1.1.2 Specifikace pojmu kreativní účetnictví	10
1.2 Techniky kreativního účetnictví	12
1.2.1 Window dressing	12
1.2.2 Mimobilanční financování	13
1.2.3 Earnings management	13
1.2.4 SPE	14
1.3 Důvody pro využívání kreativního účetnictví	14
1.3.1 Manažeri	14
1.3.2 Ostatní důvody	15
1.4 Mezinárodní harmonizace	16
1.4.1 Bariéry harmonizace	16
1.4.2 Modely účetních systémů	17
1.4.3 Obecné principy harmonizace účetnictví	17
1.4.4 Direktivy EU	18
1.4.5 US GAAP	18
1.4.6 IAS/IFRS	19
1.5 Linie ve spojení s kreativním účetnictvím	19
1.5.1 Oceňování	19
1.5.2 Dlouhodobý majetek	20
1.5.3 Zřizovací výdaje a goodwill	21
1.5.4 Investice	22
1.5.5 Zásoby	23
1.5.6 Krátkodobé pohledávky	24
1.5.7 Dluhy a rezervy	25
1.5.8 Výnosy	26
1.5.9 Leasing	27
1.6 Prevence a boj proti kreativnímu účetnictví	28
1.7 Příklady využití kreativního účetnictví ve světovém měřítku	29
2. Česká účetní legislativa	31
2.1 Český účetní legislativní systém	31
2.1.1 Zákon o účetnictví	31
2.1.2 Prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví	32
2.1.3 České účetní standardy	33
2.2 Postihy podle české účetní legislativy	33
2.2.1 Podvod versus kreativní účetnictví	33
2.3 Problémy ČÚL	35
2.4 Rozdíly mezi ČÚL oproti IAS/IFRS a US GAAP	36
2.4.1 Účetní závěrka a finanční výkazy	37
2.4.2 Oceňování	37
2.4.3 Dlouhodobý majetek	38
2.4.4 Zásoby	39
2.4.5 Rezervy	39
2.4.6 Vykazování výnosů	39
2.4.7 Leasing	40

2.4.8 Mimořádné položky	40
2.4.9 Změny účetních pravidel a opravy chyb	40
2.5 Konkrétní příklady kreativního účetnictví v České republice.....	41
2.5.2 Finanční aktiva a pokladna.....	44
2.5.3 Zásoby	45
2.5.4 Pohledávky	47
2.5.5 Závazky a úvěry.....	48
2.5.6 Vlastní kapitál.....	49
2.5.7 Výnosy a náklady.....	50
3. Česká účetní etika.....	52
3.1 Definice pojmu etika.....	52
3.2 Význam etiky v běžném životě i podnikání.....	52
3.3 Etický kodex.....	53
3.4 Etika v účetní profesi	53
3.4.1 Cíle a základní principy.....	54
3.4.2 Účetní etický kodex	55
4. Výzkum veřejného mínění na využití kreativního účetnictví v České republice.....	56
4.1 Obecné informace o respondentech.....	56
4.2 Znalost pojmu kreativní účetnictví	58
4.3 Důvěra vůči českým podnikatelům a v efektivnost české účetní legislativy	61
4.4 Zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR	62
4.5 Následky zavedení solidární daně	64
4.6 Názor na manipulaci s účetními výkazy	65
4.7 Shrnutí výsledků výzkumu.....	66
Závěr.....	68
Seznam tabulek	70
Seznam obrázků	71
Seznam použitých zkratk	72
Seznam použité literatury	73
Monografie.....	73
Zákony, vyhlášky a jiné	73
Další zdroje	74
Abstrakt	76
Klíčová slova.....	76
Abstract.....	76
Key words:	76

Úvod

Tato práce se zabývá kreativním účetnictvím a účetní etikou v podmínkách české účetní legislativy. Účetní jednotky jsou povinny vést účetní výkazy tak, aby poctivě zobrazovaly hospodářskou realitu. Existují ale způsoby, jak tuto realitu zkreslit. Jedním z nejpůlárnějších je právě kreativní účetnictví. A to je jeden z důvodů, proč jsem si zvolila toto téma, neboť využívání kreativního účetnictví patří mezi aktuální problémy českého účetního systému. Dalším důvodem byl závažný nedostatek českých publikací na toto téma a posledním, že toto téma shledávám zajímavým.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je popsat kreativní účetnictví a účetní etiku v podmínkách české účetní legislativy. Tento cíl se skládá z následujících podcílů:

- definovat pojem kreativní účetnictví,
- popsat českou účetní legislativu,
- vymežit pojem česká účetní etika,
- vymežit hranice únosnosti využívání kreativních technik.

Při zpracování této práce jsem nejprve vyhledala odborné publikace týkající se dané problematiky. Po jejich prostudování jsem definovala hlavní cíle a vypracovala osnovu. Teoretická část mé práce byla vytvořena na základě podrobnějšího studia monografií, zákonů souvisejících s účetní problematikou a odborných internetových článků. Případové studie v praktické části byly vytvořeny na základě znalostí získaných při zpracovávání teoretické části a absolvované účetní a daňové praxe. Další praktickou část mé práce tvořil výzkum. Metodika výzkumu je podrobněji rozepsána v kapitole 4, která se mu věnuje. Na konci práce lze nalézt seznam použitých zdrojů, obrázků a tabulek.

První kapitola mé práce se věnuje prvnímu podcíli a snaží se co nejpodrobněji popsat, čím se kreativní účetnictví zabývá. Nejprve se stručně věnuje účetní historii a jednotlivým druhům účetnictví. Dále vymezuje samotný pojem kreativní účetnictví a hlavní techniky, které se v kreativním účetnictví využívají. Součástí této kapitoly je také popsání jednotlivých snah o harmonizaci, které se snaží kreativní techniky omezit nebo zcela eliminovat, a jejich bariér. Nejdlejší část se věnuje popisu konkrétních kreativních technik v mezinárodním měřítku. Poslední část této kapitoly se pak zabývá využitím kreativního účetnictví u existujících účetních jednotek a na závěr se snaží vymežit možnosti boje proti kreativnímu účetnictví.

Druhá kapitola se soustředí na druhý podcíl a popisuje fungování ČÚL. Nejprve se

zabývá obecným popisem české účetní legislativy. Soustředí se zejména na to, jakým způsobem naše legislativa funguje a se kterými účetními mezinárodními koncepty je propojena. Snaží se také odhalit její nedostatky. Dále srovnává rozdíly mezi finančním účetnictvím podle ČÚL, IAS/IFRS a US GAAP. Věnuje se také tomu, v čem se liší kreativní účetnictví a účetní podvod a jaké postihy mohou za jejich využití vzniknout. Poslední část této kapitoly je věnována uvedení konkrétních kreativních technik, které se využívají v českých podmínkách. U složitějších technik je doplněna příklady. Tato kapitola je z větší části praktická.

Třetí kapitola se věnuje třetímu a částečně i čtvrtému podcíli. Nejprve vysvětluje pojem etika. Dále vymezuje, co je to etický kodex a k čemu slouží. Kapitola pokračuje popsáním účetního kodexu a toho, jakým způsobem by mělo být vedeno účetnictví, aby tento kodex neporušovalo. Tato kapitola má spíše filozofický charakter.

Čtvrtá kapitola se snaží doplnit závěrečný podcíl, neboť nahlíží na morálnost využití kreativního účetnictví z hlediska veřejnosti. Věnuje se výzkumu, konkrétně názoru veřejnosti na využití kreativního účetnictví v České republice. Nejprve se snaží vymezit použité metody pro vytvoření dotazníku, poté hlavní rozdělení respondentů a dále se věnuje samotným otázkám, týkajících se kreativního účetnictví. Výsledky těchto otázek jsou slovně popsány a doplněny grafy.

1 Kreativní účetnictví

1.1 Vymezení základních pojmů

1.1.1 Vývoj účetnictví

První písemné záznamy o stavu majetku a závazků konkrétních subjektů se objevují již ve starověku. Účetnictví ve své podvojně podobě je dle dochovaných pramenů možno datovat od roku 1340 v Janově. Kvůli jeho dlouholeté historii vzniklo o účetnictví mnoho publikací. Z českých autorů je populární zejména Kovanicová, která se věnuje jak psaní publikací, tak odborných článků.

Překvapivě, kontroverzní problematika účetnictví kreativního je v literatuře poměrně opomíjena, možná kvůli své obsáhlosti, možná ze strachu, že by taková publikace podpořila jeho rozšíření.

Účetnictví je systém, který slouží k pravidelnému zaznamenávání hospodářských operací v peněžních jednotkách. Účetními hospodářskými operacemi v tomto případě myslíme takové operace, které mají vliv na výši a strukturu majetku nebo závazků či ovlivňují výši hospodářského výsledku. (Kovanicová, 2012).

Existují různé druhy účetnictví, mezi nejvýznamnější patří **finanční účetnictví** a **účetnictví manažerské**. Finanční účetnictví zachycuje převážně **operace mezi účetní jednotkou a jejím okolím** a je upraveno **účetní legislativou**, viz kapitola 2 Česká účetní legislativa. Manažerské účetnictví je účetnictví určené především pro **vnitřní potřeby účetní jednotky**, přestože je využíváno i externími uživateli. (Dvořáková, 2011) Jeho hlavním smyslem je poskytovat informace pro **řízení podniku** a na rozdíl od finančního účetnictví není legislativně upraveno. Jeho formu si určuje účetní jednotka sama. Existují další formy účetnictví, například účetnictví daňové, inflační nebo účetnictví kreativní, které je náplní této práce.

1.1.2 Specifikace pojmu kreativní účetnictví

Kreativita znamená tvořivost. Kreativní člověk je schopen myslet nekonvenčně, vytvořit něco nového a originálního. To ale nezaručuje, že to vždy přinese užitek společnosti, naopak to může mít na společnost negativní dopad. Právě takovým příkladem kontroverzní a problematické kreativity je kreativní účetnictví.

Zjednodušeně je možno říci, že **kreativní účetnictví** souvisí s využitím účetnictví takovým způsobem, aby podnik působil lépe než na tom ve skutečnosti je. Pojem kreativní, nebo-li tvořivé, účetnictví, se začal používat v 80. letech 20. století. Z důvodu

kontroverze tohoto ale vzniklo jen několik publikací na toto téma, přestože kreativní účetnictví, je v dnešní době běžnou součástí podnikatelské praxe (Krupová, 2001). O specifikách kreativního účetnictví v českých podmínkách zatím neexistuje dostatek publikací. Čeští autoři se spíše zaměřují na světový trend, tedy kreativní účetnictví v souvislosti s **International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards (IAS/IFRS)** či **Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP)**.

Definovat přesně a jednoznačně pojem kreativní účetnictví je poměrně problematické. Téměř všechny zdroje týkající se této problematiky se ale shodnou v jednom, jedná se o **zneužívání finančního účetnictví** (Drábková, 2011; Krupová, 2001). Další definice pracují zejména se dvěma pojmy, a to **manipulace s účetními údaji**, které má účetní jednotka k dispozici, nebo v případě druhém se jedná o snahu **ovlivňovat uskutečňované ekonomické operace** tak, aby bylo dosaženo požadovaných výsledků (Krupová, 2001).

Z těchto dvou definic vyplývá, že při kreativním účetnictví se využívají zejména dvě techniky. První, často nazývaná „**window dressing**“, jež se týká účelové manipulace s údaji a je většinou poměrně snadno zjištělná, a druhá, podstatně složitější, u které je k jejímu odhalení nutná vysoká kvalifikace, která zahrnuje zejména **mimobilanční financování** (Krupová, 2001). Nabízí se otázka, jestli se za kreativní účetnictví považuje i situace, kdy nechtěně zaznamenáme do rozvahy nesprávnou částku.

Odpověď na tuto otázku je překvapivě jednoznačná, nejedná. Je totiž důležité rozlišovat, zda účetní jednotka provedla zkreslení informací **úmyslně** nebo **neúmyslně**. U kreativního účetnictví je toto zkreslení vždy **záměrné**. K neúmyslnému zkreslení může dojít například kvůli nedostatečným znalostem, nedostatečným vstupním informacím či nedbalosti účetního. Naopak za kreativní účetnictví lze považovat i úmyslné využívání **nejednotného přístupu k řešení některých otevřených otázek**, které se vyskytují v současné době v účetní teorii a praxi. Tuto problematiku se snaží vyřešit instituce snažící se o harmonizaci účetnictví jako například International Accounting Standards Board (IASB) nebo v United States of America (USA) Financial Accounting Standards Board (FASB).

1.2 Techniky kreativního účetnictví

1.2.1 Window dressing

Window dressing spočívá zejména v manipulaci s účetními informacemi takovým způsobem, aby se ve výkazech objevily údaje v požadované výši. Dochází tak ke **zkreslování skutečné situace podniku**. Paradoxně některé země window dressing svou nedostatečně specifikovanou účetní legislativou či její nejednoznačností¹ vlastně podporují. Jiným důvodem než benevolence ve výběru účetních postupů může být, že v budoucnu se předpokládá určitý vývoj a podnik se mu dopředu přizpůsobuje.²

Mezi hlavní techniky window dressingu je možno zahrnout zejména:

- prodej a zpětný nákup,
- praktiky týkající se přeceňování majetku,
- změny v přijatých účetních politikách a záměrné chyby,
- záměrné vykazování krátkodobého majetku a dluhů mezi dlouhodobým a naopak dlouhodobého majetku a dluhů mezi krátkodobým,
- zkreslené vykazování výnosů,
- nedodržování zásady opatrnosti v účetnictví,
- zkreslení ocenění majetku již v době jeho pořízení,
- úmyslný špatný odhad doby životnosti majetku,
- zaměňování modernizací majetku za opravy a naopak,
- vykazování majetku, který podniku nepřinese ekonomický prospěch,
- půjčky přes konec účetního období,
- kreativní klasifikace v rámci výkazu zisku a ztrát a kreativní klasifikace cash flow (Krupová, 2001).

Kreativní klasifikace na rozdíl od předchozích metod nezpůsobují zkreslení výsledku hospodaření za běžné období, ale jeho jednotlivých částí. Ostatní techniky ve většině případů zkreslují celkovou výši hospodářského výsledku.

---

¹ ne všechny standardy vyžadují v určité situaci využití právě jednoho postupu, jak bude uvedeno dále

² Příkladem může být, když podnik očekává, že v příštím roce dosáhne ztráty. A protože podnikatel dostane strach, že by mohl přijít o své stávající investory či ztratit šanci získat nové, využije technik kreativního účetnictví, sníží si zisk v běžném období a v dalším období pomocí něho zamaskuje očekávanou ztrátu.

1.2.2 Mimobilanční financování

Mimobilanční financování označuje zejména ekonomické transakce, které jsou dopředu **plánované**, a jejichž hlavním cílem je **zkreslení hospodářského výsledku**. Jejich předem plánovaná podstata způsobuje, že tyto techniky nejsou přirozenými transakcemi a mohou brzdit koloběh v odvětví.

Mezi hlavní techniky mimobilančního financování patří zejména:

- zaměňování kapitálového (finančního) leasingu za operativní,
- účetní zachycení prodeje pohledávek nebo faktoringu v závislosti na riziku, vyplývajícím z nesplacení pohledávek (Krupová, 2001).

1.2.3 Earnings management

Earnings management není technikou kreativního účetnictví, ale jedná se o pojem úzce s ním související. Earnings management **propojuje získávání informací** o výši zisku požadované investory, či jinými důležitými externími uživateli a samotnou **manipulaci s účetními výkazy a účetními procesy**. Součástí tohoto typu řízení je často očekávání, že účetní bude využívat kreativní techniky. Tuto techniku v některých případech vyžadují přímo samotní vlastníci. Může využívat jak mimobilanční, tak window dressing techniky. Mezi nejoblíbenější metody, jak zisk upravovat, patří **income smoothing a big bath**.

Metoda income smoothing, spočívá ve snaze „**uhlazovat**“ zisk tak, aby neklesal, ideálně aby měl mírně rostoucí trend. Využívá se zde let, kdy je podnik úspěšný. Tyto výnosy se pak „přenášejí“ do let, kdy již podnik nedosahuje požadovaných výsledků a pomáhají minimalizovat ztráty.³

Metoda big bath se využívá v případech, kdy společnost v rozhodném období vykazuje ztrátu a v budoucnu očekává zisk. Místo, aby se svou ztrátu snažila eliminovat, naopak **ztrátu úmyslně prohloubí** a v dalším období pak uměle **navýší** svůj zisk. Díky tomu to vypadá, že situace společnosti se výrazně zlepšila, což může využít například nový management ve svůj prospěch a tvrdit, že nedostatečný zisk byl chybou předchozího vedení a že oni jsou schopni společnost řídit efektivně.⁴

---

³ Příkladem může být úmyslné nepřiznání některých výnosů v dobrém období a jejich následné zaúčtování v období, ve kterém již podnik nebyl tolik ziskový. Tedy manipulaci s položkou výnosy příštího období.

⁴ Příkladem může být zaúčtování nákladů souvisejících s příštím obdobím do období běžného, tím se prohloubí ztráta a v dalším roce dojde k umělému navýšení zisku.

Hlavní rozdíl mezi výše uvedenými technikami spočívá zejména v tom, že income smoothing je technika využívaná dlouhodobě a big bath se použije jen pro jednorázové zlepšení situace.

1.2.4 SPE

Využívání tzv. Special purpose entity (SPE) patří do kategorie **mimobilančního financování**, vzhledem k obsáhlosti této problematiky ji zde uvádím samostatně.

SPE, nebo-li společnosti se **specifickým účelem** či jednotky zvláštního určení, jsou podniky, které byly vytvořeny za účelem výkonu konkrétní účetní transakce a splnění cílů.⁵ Jejich nespornou výhodou je, že pomáhají svým zakladatelům **oddělit riziko** a zároveň dosáhnout určitého přínosu, nejčastěji se jedná o **získání kapitálu**. Jejich sídla jsou často záměrně vybírána takovým způsobem, aby u nich docházelo k co nejmenšímu daňovému zatížení. Tím ale možnosti kreativního účetnictví nekončí, neboť původní podnik může SPE využít k tomu, aby do nich převedl nežádoucí aktiva a závazky. Většina těchto společností je založena bez rekursu.⁶ Tuto metodu částečně využil i například Enron. Tím, že SPE upravuje jiná legislativa než dceřinou společnost, není většinou součástí konsolidované účetní závěrky zakládající společnosti. Nejčastějším argumentem jsou **nejednotné aktivity**, což je v rozporu s vytvářením konsolidované účetní závěrky. SPE se tak většinou objevují v rozvaze pouze v podobě investic.

1.3 Důvody pro využívání kreativního účetnictví

1.3.1 Manažeři

Nejčastějším důvodem je, že si to přejí samotní manažeři. Přestože v dnešní době bylo již mnohokrát dokázáno, že **vysoký zisk** není nejdůležitějším kritériem úspěšnosti podniku (Dvořáková, 2011), stále se mnoho účetních jednotek snaží, aby jejich zisk byl co nejvyšší, a pokud tomu tak není, pokoušejí se upravit účetní výkazy takovým způsobem, aby to tak alespoň vypadalo. Někdy je manažer motivován, aby společnost měla co největší zisk také proto, že jsou mu za to vypláceny odpovídající odměny či provize. Úpravy zisku lze provádět několika možnými způsoby. Nejčastější je

---

⁵ např. provedení leasingu či výzkum a vývoj

⁶ to znamená, že pokud investoři do této společnosti investují, je za tyto závazky zodpovědná SPE a investor v případě platební neschopnosti tohoto podniku bude jen těžko vymáhat svá práva na zakladatelské společnosti

bezprostřední snaha o zvýšení zisku, která se využívá poměrně často, zároveň je ale také snadno zjištělná. Jinou možností je například využití již zmiňované big bath.

Chování manažerů je ovlivňováno zejména **politikou státu** a to nejčastěji v těchto oblastech: v otázce zdanění, odvětvové politiky státu, fiskální a cenové politiky státu. Obecně platí, že menší podniky jsou na změny státní politiky méně citlivé než podniky velké.

Někteří manažeři se naopak snaží mít **zisk** co **nejnižší**, obzvláště v podmínkách, kde jsou ze zisku odváděny vysoké daně.

Ne vždy platí, že manažeři se musí snažit jen o úpravu celkového zisku, mohou totiž být také ovlivněni dohodami s investory, kteří si nepřejí, aby se podnik dostal do určité situace, například aby měl příliš vysoké závazky. V těchto případech přichází řada na mimobilanční techniky, kdy manažer některé dluhy vůbec v rozvaze nevykáže a zlepší tím například likviditu podniku.

1.3.2 Ostatní důvody

Dalším důvodem, proč využívat kreativní účetnictví, je **špatný management**. Podnik se jednoduše snaží oddálit **hrozící úpadek**. Ujistí tím také své dodavatele a odběratele, že je všechno v pořádku. Dodavatelé tak po podniku nebudou chtít ihned zaplatit závazky, které vůči nim podnik má a odběratelé nepodepíší smlouvu s někým jiným.⁷

Snaha snížit **nejistotu a riziko** také často vede k využití kreativního účetnictví. K těmto rizikům patří zejména riziko provozní, riziko tržní, riziko inovační a riziko finanční (Krupová, 2001).

Problematika **oceňování** hraje velkou roli v kreativním účetnictví, někdy je dokonce považována za hlavní příčinu vzniku kreativního účetnictví. Oceňování v **historických cenách** neposkytuje dostatečné informace o skutečném stavu majetku. Přesto je stále využíváno většinou států, protože se nenalezla metoda, která by efektivněji popisovala skutečnost a zároveň si zachovávala svou objektivitu. Populární řešení tohoto problému je mimobilanční financování, které spočívá v tom, že některé dluhy nejsou v rozvaze uvedeny. Praktikování těchto postupů je odůvodněno tím, že oceňování v historických cenách vede k **podhodnocení aktiv**, a proto je tvůrce výkazu „oprávněně“ neuvádět některé dluhy (Krupová, 2001).

---

⁷ Smutnou pravdou je, že ve většině případů takové podniky stejně nakonec zkrachují, jen to o několik let oddálí a nepříjemní tím život jak svým investorům (zejména těm novým), tak i dodavatelům, kterým dluží peníze

Mezi jiné důvody k využití kreativního účetnictví patří **tlak ze strany investorů** nebo **snaha o snížení daní**. Investoři chtějí vkládat své prostředky do úspěšných podniků, takže pokud podnik nemá vysoký zisk či některé nespĺňuje jiné požadované kritérium, které investor vyžaduje, techniky kreativního účetnictví to mohou napravit.

1.4 Mezinárodní harmonizace

1.4.1 Bariéry harmonizace

Mezinárodní harmonizace účetnictví hraje v boji proti kreativnímu účetnictví významnou roli. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 1.2, jedním z příkladů kreativního účetnictví je záměrné využívání rozdílných přístupů k některým otevřeným otázkám finančního účetnictví. Těmto problémům se snaží zabránit **harmonizace účetnictví**. Existuje ale mnoho **bariér**, které tento proces zpomalují. Důležitými faktory jsou zejména:

- **vliv profesních skupin** – v některých zemích je značný⁸,
- **ekonomické prostředí** – je **utvářeno dlouhodobě**, mají na něj vliv zejména historické události, a proto se může značně lišit⁹,
- **daně** – je důležité, jak moc se finanční účetnictví shoduje s **účetnictvím daňovým**¹⁰,
- **nacionalismus** – některé státy jsou hrdé na své **zvyky a kulturu** a nechtějí se přizpůsobovat obecným standardům, které nesouvisí s jejich historickým vývojem,
- **právní souvislosti** – záleží na tom, zda-li je v dané zemi více využíváno právo **zvykové** nebo **románská právní tradice**¹¹,
- **zdroje financování** – mohou se lišit v jednotlivých zemích, některé země využívají často při svém financování jiné instituce, zejména **banky**, v jiných státech je kladen důraz na **finanční samostatnost**,
- **jazyková bariéra** – stále může způsobovat problémy, ale v dnešní době, kdy je kladen důraz na znalost angličtiny a dalších světových jazyků, již nehraje tak velkou roli jako dříve,
- **vliv jiných zemí** – opět souvisí s historickým vývojem,

---

⁸ Příkladem je Velká Británie, ve které funguje spíše právo zvykové, proto významná osobnost může snadno ovlivnit vývoj účetnictví.

⁹ Z tohoto důvodu mají některé země i specifické druhy účetnictví, například ve Španělsku existuje inflační účetnictví.

¹⁰ Nemusí platit, že se daňové a účetní náklady či výnosy shodují.

¹¹ V zemích s románskou právní tradicí platí, že požadavky na účetnictví jsou detailně zpracovány přímo v zákonech a dalších předpisech, což dává menší pole působnosti kreativnímu účetnictví.

- **skandály a krize** – souvisí s tím, jak se jednotlivé země učí nebo by se alespoň měly učit z **minulých chyb** a přizpůsobují tomu svou účetní legislativu (Krupová, 2001).¹²

1.4.2 Modely účetních systémů

Přestože každá země má svá účetní specifika, můžeme mezi nimi najít určité **společné rysy a tendence**. Jednou z možností členění je dělení zemí na čtyři modely a to: **britsko-americký model, kontinentální model, jihoamerický model a smíšený model** (Krupová, 2001).

Tabulka č. 1: Komparace modelů účetních systémů

Model	Hlavní cíl	Specifika	Příklad
Britsko-Americký	zajistit informace pro investory	vyšší nároky na vzdělanost investorů	Velká Británie USA
Kontinentální	zajistit informace pro stát	financování podniků převážně bankami	Německo Japonsko
Jihoamerický	zajistit informace pro investory	inflační účetnictví shoda finančního a daňového účetnictví	Mexiko
Smíšený	zajistit informace pro stát i investory	vnitropodnikové účetnictví a rozpočetnictví problémy s přehledností	Česká republika Slovensko

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

1.4.3 Obecné principy harmonizace účetnictví

Samotné slovo harmonizace znamená **sjednocení** či **srovnatelnost**. Regulace v účetnictví nejčastěji probíhá pomocí **standardu, právního předpisu** nebo obojího. Mezi nejvýznamnější snahy o harmonizaci patří zejména harmonizace v rámci **Evropské unie (EU)**, harmonizace v **USA** a snaha o **celosvětovou harmonizaci**.

Je nutno zmínit, že harmonizace **nejsou** přímo **účetními systémy**, nedefinují jasně, jak máme správně účtovat, ale slouží hlavně k tomu, aby **pravdivě informovaly vlastníky a investory** o tom, jak podnik **hospodaří**. Výsledkem využití standardů by měl být **pravdivý a věrný obraz** ekonomické reality.

¹² Dobrým příkladem je v tomto případě USA a zavedení Sarbanes-Oxley Act (SOX)

1.4.4 Direktivy EU

Snaha o harmonizaci v rámci EU vznikla již v roce 1957 společně se smlouvou o založení **Evropského hospodářského společenství** (EHS). Velký problém je, že na rozdíl od USA, kde panuje mezi státy alespoň do určité míry jednotnost, v EU se sociální, ekonomická a právní kultura jednotlivých států velice liší, a proto není snaha o harmonizace zrovna nejlehčím úkolem (Krupová, 2001).

Původně byla tato problematika řešena pouze pomocí tzv. Direktiv. Tyto Direktivy jsou stále v platnosti, ale zároveň EU od roku 2004 využívá i IAS/IFRS, které se snaží postupně mezi jednotlivé státy zavést. Je to ale velice pomalý proces. Z Direktiv se na účetní oblast konkrétně zaměřují **čtvrtá, sedmá a osmá direktiva**. Čtvrtá direktiva se týká zejména **úpravy účetních výkazů společností**. Sedmá se zabývá **konsolidovaných účetních výkazů** a osmá **auditorů**.

Největší problém těchto direktiv spočívá v tom, že stále nabízejí poměrně **volné pole působnosti** při úpravě účetních výkazů, direktivy jsou totiž v mnoha ohledech **variantní**.¹³ Proto i jednotlivé státy, které tyto direktivy následují, mohou vést účetnictví odlišně. Kromě toho nejsou účetní pojmy v těchto Direktivách příliš jasně definovány, Direktivy se orientují spíše na **formu** vedení účetnictví než na obsahovou stránku.¹⁴ I přes tyto nedostatky lze říci, že měly Direktivy na harmonizaci v rámci EU pozitivní vliv a zvýšila se kvalita účetních výkazů členských zemí (Krupová, 2001).

1.4.5 US GAAP

Harmonizace v rámci USA, zvaná US GAAP, je využívána zejména v **USA**, ale vzhledem k intenzivnější globalizaci se využívá i v **Evropě**, a to zejména **dceřinými podniky** amerických společností či **velkými podniky**, které s těmi americkými spolupracují a chtějí pro ně být důvěryhodné.

Principy související s harmonizací mají **dvě úrovně – základní úroveň**, na nichž má být účetní systém vystavěn, a **detailní principy** týkající se jednotlivých oblastí účetnictví. US GAAP je **konkrétnější** než Direktivy EU i IAS/IFRS. Jednotlivé **položky účetních výkazů** jsou jasně **definovány** a jsou uvedeny i charakteristiky, které musí daná položka splňovat. Pokud je nesplňuje, pak ji nelze do této kategorie zařadit. Celkově se dá říci, že z linií je US GAAP **nejpřísnější a nejdetailnější**.

---

¹³ Například existují dvě možná řešení, jak uspořádat položky v rozvaze, jak odepisovat či oceňovat majetek.

¹⁴ Například nikde není uvedeno, jak by měla vypadat účtová osnova.

1.4.6 IAS/IFRS

Snaha o celosvětovou harmonizaci se nazývá IAS/IFRS nebo-li Mezinárodní standardy účetního výkaznictví či Mezinárodní účetní standardy. Touto problematikou se zabývá **IASB**. Jejím hlavním úkolem je **formulovat a vyhlášovat účetní standardy** a pracovat na zlepšení a harmonizaci právních předpisů, účetních standardů a postupů. Počet těchto standardů se mění. Standardy obsahují nejprve **obecný rámec** pro přípravu a předkládání výkazů finančního účetnictví, který je společný pro všechny standardy, a ty jsou pak dále **rozváděny** a mohou opět obsahovat **variantní řešení** konkrétních problémů. Podobně jako v US GAAP jsou v IAS/IFRS **definovány** účetní položky, ale **méně podrobně**.

1.5 Linie ve spojení s kreativním účetnictvím

1.5.1 Oceňování

IAS/IFRS, Direktivy EU a US GAAP se v oceňování liší. Direktivy EU používají zejména **historickou cenu**, ale v některých případech může využívat i **reprodukční (běžnou) cenu**¹⁵. IAS/IFRS využívá historickou cenu, běžnou cenu, **realizační (vyřazovací) cenu**¹⁶ a **současnou hodnotu**¹⁷. Někdy se také využívá tzv. **fair value**¹⁸. US GAAP využívá historickou cenu, reprodukční cenu, tržní cenu, čistou realizační hodnotu a současnou hodnotu peněžních toků. Ve všech třech liniích je nejčastěji využívána historická cena, a to zejména díky své **objektivitě** a **ověřitelnosti**.

Snížení hodnoty aktiva či závazku má také svá specifika. V souladu se zásadou opatrnosti v účetnictví by měly být účtovány **nejisté zisky** a **ztráty**. Na rozdíl od přeceňování majetku se v tomto ohledu shodují všechny linie, zejména co se týče aktiv. Není překvapivé, že snížení hodnoty je oblíbenou technikou kreativního účetnictví. Podniky se totiž mohou rozhodnout, že snížení hodnoty majetku vůbec nezaúčtují, zaúčtují ho, ale v jiné výši. Důležitou roli také hraje, jak často budou snížení přehodnocovat, u kterých položek se jim tyto úpravy vyplatí a ve kterých případech již není nutné snížení účtovat a je možné stav obrátit, tedy znovu navýšit hodnotu položky. Této problematice se například IAS/IFRS věnuje poměrně podrobně, dokonce jí

---

¹⁵ Běžná cena je taková cena, kterou by bylo nutno za aktivum zaplatit, kdyby bylo pořízováno v současnosti.

¹⁶ Realizační cena je taková cena, kterou by podnikatel získal prodejem aktiva za obvyklých podmínek.

¹⁷ Současná hodnota znamená, že aktiva jsou vykazována v současné hodnotě budoucích čistých očekávaných peněžních příjmů za standardních okolností.

¹⁸ Fair value představuje částku, za kterou může být aktivum směřeno mezi znalými a ochotnými stranami v nespřízněné situaci za obvyklých podmínek (Krupová, 2001).

vyhradilo samostatný standard. US GAAP tomuto problému také věnuje velkou pozornost.

1.5.2 Dlouhodobý majetek

Oceňování jednotlivých druhů účetních položek se v jednotlivých harmonizacích liší. Shodují se ale například v tom, že **fixní aktiva** by měla být oceňována v **historických cenách**. Historická cena obsahuje všechny náklady související s pořízením majetku a jeho přípravou k uvedení do provozu. Do **vedlejších nákladů** patří zejména náklady na právní poradenství, zprostředkovatelské provize, přepravné, pojistné či dovozní cla. Největší problém tvoří otázka **úroků** – kdy je zahrnout do historické ceny a kdy ne. Podle IAS/IFRS byla původně dvě možná řešení, tzv. **základní**, kdy se účtují všechny úroky přímo do nákladů a **alternativní**, kdy se doporučuje aktivovat pouze úroky přiřaditelné ke konkrétnímu majetku do vstupní ceny tohoto majetku. Od roku 2009 se smí podle IAS/IFRS ale využívat pouze metoda aktivace. US GAAP stále povoluje obě možnosti. Direktivy EU otázku úroků samostatně neřeší, pouze je stručně zmiňuje. Co se týče vhodnosti či nevhodnosti aktivace úroků, světoví odborníci se v názorech na tuto problematiku liší. Někdo aktivaci úroků do ceny majetku obhajuje tím, že by se v pořizovací ceně měly promítnout veškeré náklady s ní související, to se ale nelíbí pro změnu zastáncům akruálního principu, kteří argumentují tím, že úroky se mají účtovat do nákladů v době svého vzniku.

Další důležitá otázka je otázka **odepisování majetku**. Obecně můžeme říci, že výše odpisů závisí na třech základních faktorech: na určení **vstupní ceny**, **očekávané době životnosti** a očekávané **hodnoty na konci životnosti aktiva**. Podstatný je i způsob **odepisování aktiv**. Mezi nejpoužívanější patří **lineární metoda**¹⁹, metody založené na **výkonu**²⁰ a **zrychlené odpisy**²¹. Lineární metoda obecně patří mezi nejpopulárnější, a to zejména díky jednoduchému výpočtu. Při zrychleném odepisování se používají více metody, kdy odpisy v jednotlivých letech klesají, místo aby rostly. Odpisy mohou být účtovány buď na konci každého **měsíce** nebo souhrnně na konci **účetního období**. Měsíční odpisy jsou výhodné z toho hlediska, že se snadněji účtuje majetek, který nebyl pořízen na začátku roku. U ročního odepisování sice není nutné věnovat tolik času samotnému účtování, problém ale nastává právě v případě, kdy byl majetek pořízen

---

¹⁹ Lineární metoda je založená na myšlence, že majetek se opotřebovává rovnoměrně po celou dobu své životnosti.

²⁰ U metod založených na výkonu odhadujeme výkon spojený s daným aktivem, například kolik výrobků přibližně vyrobíme za daný rok vzhledem k celkovému výkonu.

²¹ Zrychlené odpisy jsou nerovnoměrné a existuje více metod výpočtu.

jindy než na začátku účetního období. V tomto případě je nutné se dopředu rozhodnout, jak tuto problematiku řešit, přičemž existují dvě základní možnosti, tzv. konvence poloviny roku a modifikovaná konvence (Krupová, 2001).

Zhodnocení hmotných fixních aktiv je další velice populární oblast v kreativním účetnictví. Zde je důležitá otázka: Kdy se jedná o zhodnocení? **Opravy** se na rozdíl od zhodnocení zahrnují do běžných nákladů období, kdežto u **zhodnocení** se zvyšuje hodnota aktiva, neboť se očekává budoucí **ekonomický přínos**. Záměrná záměna identifikace těchto položek může tedy snadno vést k úpravě hospodářského výsledku, neboť u zhodnocení se náklady rozpouští **postupně**, kdežto u opravy **jednorázově**. V případě více oprav a modernizací najednou je ještě snadnější využít nástroje kreativního účetnictví. IAS/IFRS proto této problematice věnují poměrně velkou pozornost.

Zajímavým nástrojem kreativního účetnictví je přístup ke **kumulovaným odpisům** (oprávkám) ve vztahu k technickému zhodnocení. Existují totiž dva možné přístupy. První, který technické zhodnocení chápe nejen jako uvedení majetku do původního stavu, ale **také zlepšení jeho vlastností**. Z tohoto důvodu je majetek považován za nový a původní oprávkou ztrácí smysl. Proto se odúčtují, což se provádí v podobě výnosů, a zvýší se cena majetku v rozvaze. Ve druhém přístupu se bere jako hlavní argument to, že odpisy jsou rozpouštěním vstupní ceny majetku do nákladů po dobu jeho životnosti. Zhodnocení aktiva se tedy nepovažuje za pořízení nového majetku a účtuje se pouze jako zvýšení zůstatkové ceny aktiva. Oprávky se tedy nezmění a pouze se poměrně zvýší odpisy pro další roky. Druhý přístup je preferován podstatně více.

1.5.3 Zřizovací výdaje a goodwill

Zřizovací výdaje můžeme definovat jako výdaje, vynaložené v období **před vznikem společnosti**. Existují k nim dva základní přístupy. **Jednorázový odpis** zřizovacích výdajů do nákladů nebo vykazování zřizovacích výdajů v rozvaze a jejich **postupný odpis**. US GAAP a IAS/IFRS využívá pouze první metodu, kdežto Direktivy EU povolují obě z uvedených technik.

Pojem **goodwill** má hned dvě definice. První označuje goodwill za **nehmotné aktivum**, které nemůže existovat samostatně a být spolehlivě měřeno. Ve druhém případě se jedná o **očekávaný ekonomický prospěch** pro jednotku. (Krupová, 2001) V tomto pojetí je goodwill vysvětlován jako přebytek nákladů nad kupní cenou. IAS/IFRS

a US GAAP se definují goodwill druhým způsobem. Direktivy EU opět umožňují obě interpretace, přičemž v prvním případě by neměl být odepisován více než 5 let.

1.5.4 Investice

Investice se dělí nejčastěji na **krátkodobé** a **dlouhodobé**. Krátkodobé investice patří mezi **oběžná aktiva** a dlouhodobé mezi **stálá aktiva**. Krátkodobá aktiva musí být okamžitě obchodovatelná a měla by být společnostmi drženy po dobu nepřevyšující jeden rok. Investice se oceňují zejména **historickou cenou**, **tržní cenou** nebo **Lower of Cost or Market (LCM)**²². Historická cena se často kritizuje, protože identické krátkodobé investice jsou vykazovány v různých částkách, neboť hodnota peněz se v čase mění. Historické ceny proto dávají velký prostor kreativnímu účetnictví.

Důležité je rozhodnutí, zda se budou změny v částkách vykazovat **výsledkově** nebo **rozvahově**. Například IAS/IFRS dělí krátkodobé investice do skupin a jednotlivým skupinám přiřazuje, jak se změny mají účtovat. Podle IAS/IFRS musíme také rozlišovat pojem **prvotní ocenění**, který vždy probíhá v historických cenách a **následná přecenění**, související s již výše zmiňovanou změnou hodnoty aktiva. Většina investic se oceňuje v dalších letech adekvátní (reálnou) hodnotou až na některé výjimky, zejména investice držené do splatnosti. Všechny tyto výjimky se vykazují v zůstatkové hodnotě. Vykazování zisku nebo ztráty z finančního aktiva nebo dluhu se liší na základě toho, do jaké skupiny je investice zařazena, buď se vyazuje v čistém zisku (ztrátě) v období s ním souvisejícím nebo je vykazován ve vlastním kapitálu. US GAAP tuto problematiku také řeší poměrně podrobně a opět dělí investice do skupin, a to zejména na obchodovatelné, vhodné pro prodej a držené do splatnosti. Podobně jako u IAS/IFRS zařazení do skupiny rozhoduje o tom, zda se v daném období zisk nebo ztráta daného aktiva promítne do zisku nebo vlastního kapitálu.

Dlouhodobé investice se většinou oceňují **v pořizovacích cenách** nebo **v zůstatkových hodnotách**. Kreativní účetnictví proto může také využívat toho, že manipuluje s tím, která investice je dlouhodobá a která krátkodobá. Významnou problematiku tvoří také **majetkové účasti** v jiných společnostech. Existují totiž dvě základní metody, jak tuto účast vykazovat, a to **metoda nákladů** a metoda **ekvivalenční**. Metoda nákladů nebo-li metoda pořizovací ceny funguje tak, že investice je v rozvaze vykazována v pořizovací ceně a případné dividendy se účtují přímo do výnosů. Ekvivalenční metoda využívá princip přeceňování, kdy se dlouhodobé

---

²² LCM je oceňování podle zásady nižší ze dvou hodnot a znamená to, že se z historické a tržní ceny vždy vybere ta nižší.

investice přeceňují o podíl na zisku a částku přijatých dividend. Metoda nákladů se používá převážně v případech, kdy investující společnost nemá **podstatný vliv** na rozhodování v jiné společnosti. Metoda ekvivalenční se využívá v případě opačném, tedy je-li společnost, na niž má majetkovou účast, ve vztahu k ní **přidružená**. Původně IAS/IFRS umožňovalo i v případě přidružených investic využít obou metod, došlo ale k novelizaci a dnes se již smí použít jen metoda přidružená. US GAAP vždy vyžadovalo, aby se u investic do přidružených společností využívala metoda ekvivalenční.

1.5.5 Zásoby

Zásoby se obvykle oceňují v **pořizovací ceně** a podobně jako u fixního majetku jsou jejich součástí i další náklady související s pořízením jako například přeprava, daně či clo. Problematickou otázkou opět tvoří **úroky** a zda-li je aktivovat jako součást pořizovací ceny či nikoliv. **Základní řešení** podle IAS/IFRS zahrnuje všechny úroky rovnou do nákladů. Povolené **alternativní řešení** umožňuje účtovat úroky do pořizovací ceny majetku, pokud jsou s tímto majetkem účelově spojeny. Proto je tato problematika další oblíbenou oblastí kreativního účetnictví.

Úbytek zásob se oceňuje čtyřmi základními způsoby, a to metodou skutečné ceny, metodou váženého aritmetického průměru, metodou FIFO a metodou LIFO. IAS/IFRS podporuje všechny tyto metody a stejně tak i US GAAP.

Tabulka č. 2: Komparace oceňování úbytku zásob

Metoda	Výhody a nevýhody	Kreativní účetnictví
Skutečná cena	+ přesnost - nutná prokazatelná evidence	snadná úprava hospodářského výsledku
Aritmetický průměr	+ jednoduchost + minimalizace pohybu cen	obtížně využitelné
FIFO	+ jednoduchost + napodobení fyzického toku zásob - při inflaci nadhodnocení zisku	obtížně využitelné
LIFO	+ jednoduchost	snadné snížení zisku

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

V souvislosti se zásobami vznikly dvě speciální kreativní techniky, a to **kruhové cirkulační transakce** a **parkovací transakce**. (Krupová, 2001)

Kruhové cirkulační transakce jsou součástí **window dressingu** a jedná se o situaci, kdy si dvě a více společností s **ekvivalentními cenami** mezi sebou prodávají zboží, aby došlo ke zlepšení jejich hospodářského výsledku. Další populární metodou je

tzv. parkovací transakce, kterou můžeme také popsat jako **prodej a zpětný odkup** zásob. Podniky jí využívají zejména v situacích, kdy mají velké množství **neprodejných zásob** a bojí se ohrožení svého postavení na trhu při následné kontrole. Proto dočasně prodají jiné společnosti své zboží na krátkou dobu a posléze ho po kontrole znovu odkoupí, aby zamaskovaly svou současnou nežádoucí situaci.

1.5.6 Krátkodobé pohledávky

U pohledávek se berou v potaz zejména následující faktory: **nominální hodnota** pohledávky, **pravděpodobnost inkasa** a **lhůta splatnosti**. Významným nástrojem kreativního účetnictví je vykazování pohledávek v případě **slevy**. Mohou se totiž využívat dvě metody pohledu na pohledávky. Buď můžeme nejprve účtovat **čistou pohledávku** nebo **pohledávku hrubou**. V prvním případě pracujeme na začátku s pohledávkou po slevě, a pokud slevu neposkytneme, zaúčtujeme ji jako výnos. Ve druhém případě pracujeme s hrubou pohledávkou a teprve pokud dojde k nároku na slevu, snížíme o ni hrubou pohledávku a slevu účtujeme jako výnos s minusem. Přestože výběr mezi čistou a hrubou hodnotou pohledávky neovlivňuje samotný výsledek hospodaření, může ovlivnit finanční ukazatele zejména **ukazatel rentability**. V případě **nedobytnosti pohledávek** jsou dvě základní možnosti, **metoda přímého odpisu** a **metoda odpočtu**. Metoda přímého odpisu odepíše pohledávku do nákladů v okamžiku, kdy je jasné, že pohledávka nebude dlužníkem uhrazena. Tato metoda je přesná z hlediska částky, ale nepřirazuje správně náklady k výnosům. Metoda odpočtu dopředu odhaduje výši rizikových pohledávek, a proto je zachycuje do nákladů ve stejném období, v jakém pohledávky vznikly. Problém je ale správné určení výše rizikových pohledávek. US GAAP preferuje při vykazování pohledávek metodu odpočtu.

Poslední problematickou oblastí je **faktoring**²³. Existují dva základní typy faktoringu, a to faktoring **s rekuresem** a **bez rekursu**. V případě faktoringu bez rekursu faktor přebírá veškerá rizika a pokud nebude pohledávka splacena, vymáhá svá práva na původním dlužníkově. V případě faktoringu s rekuresem je za nedobytnost pohledávky stále odpovědný podnik, takže se v podstatě jedná o půjčku, kdy pokud dlužník pohledávku faktorovi nezaplatí, tak je podnikatel nucen částku faktorovi vrátit. Pak tedy záleží na volbě účetní jednotky, jestli bude faktoring s rekuresem účtovat do nákladů, tedy pracovat s ním jako s **prodejem pohledávky** či jako **závazkem**, tedy brát faktoring

---

²³ Faktoring můžeme definovat jako situaci, kdy podnikatel prodá své pohledávky instituci zvané faktor.

jako půjčku. Tato možnost dává další pole působnosti kreativnímu účetnictví, tentokrát se jedná o tzv. mimobilanční financování, neboť v prvním případě, pokud dojde ke splacení pohledávky dlužníkem, se žádný závazek v rozvaze vůbec neobjeví.

1.5.7 Dluhy a rezervy

Oblíbenou technikou kreativního účetnictví je manipulace s tím, zda-li se jedná o dluh **krátkodobý** či **dlouhodobý**. Toto zařazení ovlivňuje některé finanční ukazatele, zejména ukazatele **likvidity**. Některé závazky je nutno rozdělovat na dvě části, na část krátkodobou a dlouhodobou, typickým příkladem je dlouhodobý úvěr. Samotná položka dlouhodobého úvěru se vykazuje jako závazek dlouhodobý, ale předpisy jednotlivých splátek se vykazují jako krátkodobé závazky.²⁴ US GAAP i IAS/IFRS se snaží těmto machinacím předejít pomocí podrobné specifikace toho, co spadá do dluhů krátkodobých, i tak se ale jistým machinacím nedá předejít

Další možností, jak dělit dluhy, je jejich rozdělení na **jisté**, **nejisté** a **podmíněné**. Mezi jisté závazky řadíme běžné závazky v podobě obchodních závazků či závazků vůči zaměstnancům. Jsou to takové závazky, u nichž přesně můžeme určit, kdy vznikly a v jaké výši. Nejistotou v tomto případě myslíme, že podnik nezná **okamžik jejich vzniku** nebo jejich **přesnou výši**. Výši ale dokážeme odhadnout alespoň přibližně a je **pravděpodobné**, že závazek v budoucnu nastane. V takovém případě se tyto závazky vykazují v rozvaze pomocí rezerv. V tomto se shoduje, jak IAS/IFRS tak US GAAP. US GAAP ale přísněji specifikuje, které konkrétní události považujeme za nejisté. Podmíněné závazky tvoří speciální kategorii, kdy nedokážeme výši závazku ani spolehlivě odhadnout nebo není pravděpodobné, že závazek nebude nutné zaplatit či jinak uspokojit. Podmíněné závazky se nezahrnují do rozvahy ani výsledovky, ale měly by být zveřejněny v **Příloze** za předpokladu, že pravděpodobnost jeho vzniku není příliš malá.

Poslední oblíbenou technikou související s dluhy a zároveň technikou, která je součástí window dressingu, jsou tzv. půjčky **přes konec účetního období**. Zjednodušeně to znamená, že si podnik půjčí peníze na **konci účetního období**. Tato půjčka se mu promítne v **rozvaze** a při výpočtu ukazatelů **aktivity** bude podnik působit mnohem lépe, než kdyby si půjčku nezařídil.

---

²⁴ samozřejmě za předpokladu, že jsou splatné v intervalu kratším než jeden rok

1.5.8 Výnosy

U výnosů z **prodeje zboží** je problematické určit, ke kterému okamžiku výnos vzniká. Pokud se jedná o jednodušší účetní operace, není příliš nad čím přemýšlet. Ale například pokud nastane situace, že dodavatel prodá zboží odběrateli, a ten veškeré zboží, které se neprodá, vrátí dodavateli zpět, je těžké rozhodnout, zda-li si dodavatel má účtovat tento výnos v okamžiku prodeje či až v době, kdy bude vědět, kolik zboží odběratel ve skutečnosti prodal. Tento prodej nazýváme **prodej s vratkou** a právě tady může nastat otázka, kdy účtovat výnos. IAS/IFRS určuje pravidla, která by měla být dodržena, aby se výnos mohl vykázat. Důležitým bodem je, že výnos by se měl vykázat, pokud společnost přenesla na kupujícího všechna **podstatná rizika a práva** vyplývající z vlastnictví zboží, z toho logicky vyplývá, že v příkladu s vratkami bychom neměli výnos vykázovat v okamžiku prodeje zboží odběrateli. Výnos ale může být vykázán v případě, že dokážeme spolehlivě odhadnout **procento neprodaného zboží** – což je velmi obtížné a poskytuje to další prostor kreativnímu účetnictví. US GAAP se této problematice věnuje podrobněji a dokonce vymezuje vratkám samostatnou část, základ je ale v podstatě stejný. Zásady pro vykazování v obou liniích se snaží předejít technice zvané **stuffing channel**, která spočívá v tom, že si dodavatel výnosy z prodeje zboží vykáže k okamžiku prodeje a v plné výši, přestože je pravděpodobné, že ne všechno zboží se prodá, a uměle si tak navýší hospodářský výsledek.

Další otázka, jak pracovat s výnosy se nabízí u výnosů z **prodeje na splátky**. Existují dva základní přístupy a to **akruální** a **splátkový**. U akruálního přístupu výnos vykazujeme v okamžiku, kdy je prodej **uskutečněn**. U splátkového přístupu se výnosy postupně účtují v obdobích, kdy jsou **placeny** splátky. US GAAP preferuje spíše přístup druhý. V Evropě je obecně více používán princip akruální, který je sice jednodušší v samotném zaúčtování, ale začíná být komplikovaný v případě, že by splátky byly přerušeny.

Významnou oblastí, kde se dá využít kreativní účetnictví, **tvoří zprostředkovatelské obchody**²⁵. V některých případech je zprostředkovatel s výrobcem domluven, že mu zaplatí až v okamžiku, kdy mu zaplatí jeho zákazník. Základní technika kreativního účetnictví v tomto případě spadá do kategorie **mimobilanční**, a spočívá v tom, že zprostředkovatel nepromítne nakoupené zboží ani závazek vůči dodavateli ve své rozvaze.

---

²⁵ Zprostředkovatelem se v tomto případě myslí osoba, která od výrobce nakoupí zboží a poté ho prodá konečnému zákazníkovi.

V případě **dlouhodobých stavebních smluv** je důležité, jakým způsobem se vykazují **výnosy ze zakázky**, existují tři základní metody a to metoda **kompletní zakázky**, **metoda nulového zisku** a **metoda procenta dokončení**. V závislosti na použití metody se pak liší nejen výše vykázaných výnosů, ale i hospodářský výsledek v jednotlivých letech. Podrobněji se této problematice věnuje například Krupová (2001).

Účtování výnosů z **prodeje služeb** tvoří překvapivě **problematickou oblast**. US GAAP se výnosům z prodeje služeb téměř vůbec nevěnuje. IAS/IFRS se jí věnuje, ale ne příliš podrobně. Obecně se podle IAS/IFRS výnos ze služby vykazuje v okamžiku, kdy byla uskutečněna transakce. Pro vykázání výnosu ze služby se využívají dokonce čtyři metody: **metoda specifického výkonu**, **metoda proporcionálního výkonu**, **metoda kompletního výkonu** a **metoda inkasa**. Metoda specifického výkonu se používá pro služby, které souvisejí pouze s **jednou skutečností**. Výnosy se vykazují k okamžiku, kdy je služba provedena. Metoda proporcionální se týká služeb, které se skládají z několika **stejných či podobných činností**. V tomto případě se výnosy vykazují většinou postupně. Metoda kompletního výkonu se využívá tam, kde se sice činnost skládá z více činností, ale podstatný je **konečný efekt**. Výnos se tedy v tomto případě vykazuje po úplném dokončení činnosti. Metoda inkasa se používá v případě **nejistoty zaplacení**, výnos se vykazuje proto právě v okamžiku zaplacení.

U **prodeje nemovitostí** opět existuje více metod, jak uplatňovat výnosy, mezi základní patří plně akruální metoda, zálohová metoda, metoda náhrady, splátková metoda, metoda redukovaného zisku a metoda procenta dokončení. Podrobněji se této problematice věnuje například Krupová (2001).

1.5.9 Leasing

Leasing můžeme členit do dvou základních skupin, a to na **finanční** (kapitálový) a **operativní**. V případě operativního leasingu je majetek uváděn v rozvaze **pronajímatele** po celou dobu leasingu. Nájemce účtuje pouze jednotlivé splátky. U kapitálového leasingu by se měl naopak majetek uvádět v rozvaze **nájemce**. Pokud by tomu totiž tak nebylo, docházelo by k **podhodnocení ekonomických zdrojů**. Toto členění je totožné jak pro IAS/IFRS, tak i v US GAAP. U finančního leasingu se majetek ve většině případů vykazuje v rozvaze nájemce hned od počátku leasingu. IAS/IFRS i US GAAP se snaží vymezit, ve kterých případech se jedná o finanční leasing a ve kterých o operativní, i přesto je leasing velice populárním nástrojem

kreativního účetnictví. Dalším výrazným problémem je, že účtování leasingu se velice liší v jednotlivých zemích.

1.6 Prevence a boj proti kreativnímu účetnictví

Bojovat proti kreativnímu účetnictví se dá, ale není to boj jednoduchý. Je to hlavně proto, že nejenže každý stát má svá **účetní specifika**, ale také každý podnik či organizace je jiný, a proto si může vytvořit i individuální formu kreativního účetnictví v případě potřeby. Standardizace na úrovni státu, popřípadě standardizace na úrovni Bilančních direktiv EU, US GAAP a především IAS/IFRS se sice snaží účetnictví co nejvíce sjednotit a zároveň postupně zahrnuje i opatření proti kreativnímu účetnictví, ale je nutné si uvědomit, že i přes tato opatření jsou některé praktiky téměř **nezjistitelné**.²⁶

I přesto můžeme zmínit základní metody, které napomáhají boji proti kreativnímu účetnictví. Patří mezi ně **detailizace předpisů** pro účetnictví, **striktnější standardy**, větší **specifikace problémových oblastí**, **častější zveřejňování výkazů** a větší **důraz na obsah před formou** (Krupová, 2001). Ideální by bylo, kdyby se využívaly všechny tyto metody společně, ale v praxi to zatím nefunguje.

V USA byl také zaveden poměrně kontroverzní zákon **SOX**, který se snaží o **transparentnost** a **přesnost** účetních výkazů, **zprůsnění kontrolních systémů** a odhalení a **postihy hospodářské kriminality**. Tento zákon je poměrně dobře zpracovaný i přehledný, ale v určitých otázkách je na **hranici etiky**. Jedním z jeho prvků je například, že vedoucí společnosti jsou plně odpovědní za jakékoliv účetní podvody ve svém podniku a podepisují v době účetní závěrky prohlášení, že je všechno v pořádku²⁷. Přesto by se dal tento zákon hodnotit spíše pozitivně, neboť celkem úspěšně napomáhá **regulaci kreativních aktivit** v USA a v podnicích s USA spolupracujících, neboť na ty se vztahuje také. Příklady výhod a nevýhod jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 3: Výhody a nevýhody SOX

Výhody	Nevýhody
neustálý kontrolní proces	složitá dokumentace, zejména při zavádění
rychlý návrat investovaných nákladů	vysoké finanční náklady na zavedení (zejména školení)

²⁶ Například parkovací metoda se odhaluje velice těžko a dodnes nebyly nalezeny žádné vhodné techniky pro její odhalení.

²⁷ Což je pozitivní z hlediska toho, že kvůli obavám se snaží podvodům ve svém podniku zamezit, na druhou stranu může dojít k situaci, kdy nemá vedení jen dostatečné znalosti a souhlasí tak s něčím, čemu sami nerozumí.

bezproblémová a rychlá integrace změn	presumpce viny – prokazování správnosti a úplnosti účetních výkazů danými subjekty
snížení nákladů spojených se škodami vzniklých z potencionálních chyb	odpovědnost za chyby a podvody zaměstnanců
zvýšení motivace zaměstnanců	větší stres pro manažery
zpětná vazba mezi společností a vedením	
odhalení slabých míst v organizaci	
zveřejňování efektivity podniku auditorem	
zprůsnění účetních standardů	
zvýšení postihů za kreativní účetnictví a podvody	

Zdroj: vlastní zpracování dle Analyzuj a proved'.cz, 2013

Mezi další zákony, které se snaží napomoci regulaci patří například evropský **Zákon o ochraně dat** nebo **Basilejská dohoda o kapitálových standardech**. Zákon ochrany dat se zabývá zejména tím, které osobní údaje je možno zveřejnit, jak s nimi lze zacházet. Basilejská dohoda o kapitálových standardech se soustředí zejména na zajištění bezpečnosti v oblasti finančního sektoru a posílení bankovního dohledu.

Nejúčinnější způsob, jak bojovat proti kreativnímu účetnictví, je **zamezit jeho vzniku**. Na to ale musíme být schopni vytvořit dostatečně **etické prostředí**, které jeho vznik nebude podporovat a naopak mu v něm bude bránit. Otázce samotné účetní etiky se věnuji v kapitole 3. Česká účetní etika. Ideální by bylo, kdyby vzniku kreativního účetnictví zabránili sami vedoucí podniků či investoři tím, že by proti těmto praktikám vytvořili jasně stanovená **pravidla**. Zejména kvalitní **kontrolní systém** dokáže kreativnímu účetnictví v podniku zamezit, či ho značně zmírnit, a kromě toho může mít i pozitivní vliv na **eliminaci chyb** způsobených v podniku neúmyslně.

Výše zmiňovaná technika boje spočívající v preferenci **podstaty před formou** spočívá v tom, že samotná podstata konkrétního účetního případu či účetní položky umožňuje snadnější určení, zda se jedná o kreativní účetnictví či ne. Jasným příkladem je třeba leasing, kde sepsaná smlouva nemusí dostatečně popisovat skutečnost.

1.7 Příklady využití kreativního účetnictví ve světovém měřítku

Asi nejznámějším případem využití kreativního účetnictví je americký podnik Enron. (Chatterjee, 2003). Tento podnik působil úspěšným dojmem právě díky kreativnímu účetnictví. Oficiálně Enron patřil mezi sedm nejúspěšnějších společností světa, ale posléze se zjistilo, že byl již několik let zadlužen, ale nikdo to netušil, protože nadhodnocoval svůj hospodářský výsledek. Celková výše **nadhodnocení zisku** se

pohybovala kolem 600 milionů dolarů, toho dosáhl pomocí **SPE**. Po vypuknutí tohoto skandálu si podnik nikdy již svou původní prestiž nezískal a zkrachoval.

Další skandál způsobila například společnost Parlamat, která nejenže sama založila více než 180 **SPE** a převáděla do nich své závazky, ale zároveň spolupracovala s jednou z jednotek SPE, které patřily další známé společnosti Citigroup a získala tak úvěr ve výši 137 mil. dolarů. Tento úvěr ale ve své rozvaze vykazala jako kapitál.

Lákadlům kreativního účetnictví mohou podléhat nejen **podniky** a společnosti různých forem, ale dokonce i celé **státy** (ekonomiky). Jasným příkladem využití kreativního účetnictví v Evropě je dokonce celý stát, a to Řecko. Řecko, které se chtělo stát součástí EU, nesplňovalo totiž pravidlo Stability a růstu, které stanovuje maximální limit **schodku veřejných financí** na úrovni 3 % HDP (Ec.Europa, 2013). Řecko proto upravilo své statistiky takovým způsobem, aby jejich schodek působil nižší. Při svých machinacích „snížilo“ svůj schodek na 1,7 % HDP, přitom jeho skutečný deficit byl 4,6 % HDP. Obtížnou otázkou nyní je, jak nastalou situaci řešit, když dnes je již Řecko součástí EU. V roce 2013 se také odhalilo, že v Řecku došlo k obrovským daňovým únikům, což jeho nedůvěryhodnost ještě posílilo a vyvolalo další negativní ohlasy mezi ostatními členskými státy (GlobeMomentum, 2013). Efektivní řešení řecké krize zatím nebylo nalezeno, jediné, v čem se odborníci shodují, je, že se bude jednat o dlouhodobou záležitost. **Mezinárodní měnový fond** (MMF) například navrhoval, aby ostatní členské státy odpustily Řecku část svých pohledávek, s tím ale většina členských zemí nesouhlasí (aktuálne.centrum.cz, 2012).

2. Česká účetní legislativa

2.1 Český účetní legislativní systém

V našem státě se využívá **římské právo**, založené na zákonné úpravě. Český účetní systém platí od 1. ledna **1993** a je navržen tak, aby vyhovoval podmínkám **tržní ekonomiky**. Měl by podávat takové informace, na jejichž základě dokážeme posoudit **finanční pozici** a **výkonnost podniku**. Přes prozápadní legislativu, která se využívá ve finančním účetnictví, v účetnictví manažerském u nás v některých případech stále převládá přístup, který částečně vychází z centralizovaných režimů. Tento dvojí metr na jednu stranu poskytuje informace různým typům uživatelů, na druhou stranu může být někdy těžké tyto dva systémy propojit a vznikají v podnicích zmatky.

V České republice je účetnictví regulováno státem zastoupeným **ministrem financí**, který tuto funkci plní pomocí **Zákona č. 563/1991** a předpisů na něj navazujících. Mezi navazující předpisy patří jednotlivé **vyhlášky** a české **účetní standardy**. S účetnictvím v našich podmínkách také úzce souvisí **obchodní zákoník** a **zákony daňové**. Mezi další regulace, které se nás silně týkající patří Direktivy EU, které jsou přímo součástí naší legislativy a pak IAS/IFRS, kterému se snažíme postupně přiblížit a některé jeho prvky již do naší legislativy také pronikly.

2.1.1 Zákon o účetnictví

Zákon o účetnictví obsahuje především **předpoklady** a **zásady pro vedení účetnictví**. Jednotlivé části zákona upravují rozsah vedení účetnictví, účetních knih a účetních dokladů, vedení a úschovu účetních záznamů, účetní závěrku, způsoby oceňování, inventarizaci majetku a závazků (Zákon o účetnictví). Obecně tedy můžeme říci, že podobně jako například IAS/IFRS, dává tento zákon **přednost formě** před obsahem. Tento zákon je **společný všem účetním jednotkám**, nezáleží na tom, zda-li jsou podnikateli či ne.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví:

- definuje účetní jednotky, předmět účetnictví a účetní období,
- stanovuje rozsah a způsob vedení účetnictví,
- stanovuje základní povinnosti při vedení účetnictví a používání účetních metod,
- definuje účetní doklady, účetní zápisy, účetní knihy a směrnou účtovou osnovu,
- stanovuje délku a způsob archivace účetních záznamů,

- definuje účetní závěrku, jednotlivé její složky a jejich obsah, požadavky na zveřejňování,
- stanovuje pravidla pro oceňování,
- stanovuje sankce za nedodržení stanovených povinností.

Hlavním účetním principem je **věrné a poctivé zobrazení skutečnosti**. Zákon o účetnictví tuto zásadu definuje následujícím způsobem: „Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá **skutečnému stavu**, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tam, kde účetní jednotka může volit mezi více možnostmi dané účetní metody a zvolená možnost by zastírala skutečný stav, je účetní jednotka povinna zvolit jinou možnost, která skutečnému stavu odpovídá.“ Aby toho bylo docíleno, musí být splněny tyto předpoklady:

- princip kontinuity,
- zásada opatrnosti,
- princip okamžiku realizace,
- princip vymezení účetní jednotky,
- princip zákazu kompenzace,
- princip nepřetržité pokračování činnosti podniku,
- princip stálosti účetních metod,
- princip správnosti a úplnosti,
- aktuální princip znamená, přednost obsahu před formou

2.1.2 Prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví

Těchto vyhlášek je aktuálně **šest**. Vyhlášky se týkají konkrétních **typů účetních jednotek** a specifikují, jakým způsobem by tyto jednotky měly sestavovat **účetní závěrku**:

- 1. Vyhláška – podnikatelské subjekty
- 2. Vyhláška – banky a finanční instituce
- 3. Vyhláška – pojišťovny
- 4. Vyhláška – zdravotní pojišťovny
- 5. Vyhláška – ostatní účetní jednotky, jejichž hlavním cílem není podnikání
- 6. Vyhláška – veřejné útvary jako územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy a organizační složky státu.

2.1.3 České účetní standardy

Jejich hlavním cílem má být docílení **souladu při používání metod účetními jednotkami**. Popisují jak účetní metody, tak i **postupy účtování** a věnují se jednotlivým **účetním problémům a položkám** jako jsou například zásoby či dlouhodobý nehmotný majetek. Je důležité zmínit, že standardy se nezabývají tím, co do těchto položek spadá a soustředí se pouze na to, v jaké formě je účtovat. Rozdělení standardů vychází z prováděcích vyhlášek, tedy je jich také **šest** a každý standard nepřímo **navazuje na příslušnou vyhlášku**.

2.2 Postihy podle české účetní legislativy

Pokud se v podmínkách české účetní legislativy (ČÚL) prokáže, že účetní jednotka úmyslně uvedla **nepravdivé** nebo **hrubě zkreslující údaje** v účetních záznamech s takovým důsledkem, že účetní závěrka neposkytuje věrný obraz předmětu účetnictví nebo vede účetnictví nesprávně, může být uložena **sankce** až do výše 3 % hodnoty celkových aktiv. Ve zvláštních případech to může být až do výše 6 %. (Trestní zákoník) Podle trestního práva je **zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění trestným činem** v případě, že vede ke škodě vyšší než 500 000 Kč. V případě prokázání viny je možnost **odnětí svobody** až po dobu pěti let (Trestní zákoník).

2.2.1 Podvod versus kreativní účetnictví

Pojem kreativní účetnictví a účetní podvod se někdy nesprávně zaměňují, a i když jsou vzájemně provázány, nemůžeme je považovat za synonyma. Podvod je **úmyslný trestný čin**, kdy pachatel sebe či jiného svým jednáním obohatí. O podvod se jedná v případě, že pachatel **uvede** někoho v **omyl**, využije něčího omylu, **zamlčí podstatné skutečnosti** a způsobí tak na **cizím majetku škodu** nikoli nepatrnou, tedy vyšší než 5 000 Kč včetně (Trestní zákoník). Uvedení v omyl znamená, že pachatel pozmění informace tak, že neodpovídají skutečnosti. V případě využití omylu není pachatel tvůrcem tohoto omylu, ale využije ho ve svůj prospěch tak, že ostatní na tento omyl neupozorní. Podvod je podobně jako techniky kreativního účetnictví vždy úmyslný a v některých případech mohou být techniky kreativního účetnictví jeho součástí. Nelze však říci, že kreativní účetnictví je podmnožinou podvodů či naopak, neboť mnoho technik kreativního účetnictví do podvodů nespadá. Například volba metody odepisování či ocenění majetku, která není založena na podstatě majetku, ale na základě nejvýhodnějšího vykazování výnosů a nákladů je sice typickou technikou kreativního

účetnictví a je v rozporu s účetní etikou, ale rozhodně se neřadí mezi podvody ani neporušuje ČÚL. Obecně se podvody dělí na nesprávnost plynoucí z **podvodného účetního výkaznictví** a nesprávnost plynoucí ze **zpronevěry majetku**. Právě do prvního typu mohou v některých případech spadat i techniky kreativního účetnictví, ale spadá do nich například také vytváření falešných účetních dokladů, což mezi techniky kreativního účetnictví někteří autoři vůbec neřadí, neboť se nejedná ani o manipulaci s existujícími účetními informacemi ani o účetní transakce, které mají za následek zkreslení účetní reality, ale jedná se o vytváření zcela nových nepravdivých informací, které nesouvisí s účetními transakcemi. Zpronevěra majetku spočívá zejména v **krádeži majetku společnosti**, z toho plyne, že do této kategorie se žádné techniky kreativního účetnictví neřadí, to ale neznamená, že ji nemohou nepřímou podporit.

Což nás přivádí k rozdělení kreativního účetnictví do několika skupin v závislosti na **závažnosti využitých technik**.

První skupina zahrnuje techniky, které jsou **tolerovatelné** v rámci ČÚL. Tyto techniky jsou v **rozporu s účetní etikou**, ale nijak neporušují legislativu. Jedná se zejména o techniky, které využívají **nejasností v legislativě**, kdy není přesně stanoveno, jak postupovat. Například metody oceňování, odpisy, apod.

Druhá skupina zahrnuje účetní metody, které jsou v **rozporu s účetní legislativou** a může být pokutována výše uvedenými **sankcemi**.

V případě třetí skupiny se jedná o **závažné manipulace** v účetnictví, které přesahují oblast kreativního účetnictví a souvisí s oblastí podvodného účetnictví. Podle ČÚL se může již jednat o **trestný čin**. Tyto techniky navíc mohou porušovat i jiné paragrafy trestního zákoníku a vést k dalším postihům.

Odpovědnost za předcházení podvodům, tedy v některých případech i technikám kreativního účetnictví, má i podle ČÚL **vedení účetní jednotky**. Proto nejlepší způsob, jak podvodům předcházet, je, když samo vedení stanoví **přísná pravidla** proti takovému chování.

Samotnou kontrolu účetních výkazů a správnosti vedení účetnictví zajišťují **auditoři**, ale podle ČÚL mají jen některé podniky povinnost auditu. Pokud tuto povinnost nemají, jediná další kontrola zvenčí, která zbývá, je zajišťována **finančními úřady**, které se ale zaměřují převážně na správné vykazování daňové povinnosti než účetnictví jako takové.

2.3 Problémy ČÚL

Základní problém účtování v českých podmínkách je existence českých účetních předpisů a relativně samostatné **daňové legislativy**. Kromě toho naše členství v EU nás často nutí pracovat i s modelem IAS/IFRS. Všechny tyto systémy jsou relativně samostatné a jejich **propojení** je mnohem obtížnější než se na první pohled může zdát.

Pokud se podnik rozhodne vést účetnictví podle IAS/IFRS, je mu to podle naší legislativy dovoleno, ale tyto společnosti musí vést účetnictví i podle ČÚL. Jedny z mála společností, na které se naopak vztahuje povinnost využívat standardů IAS/IFRS, jsou společnosti s **veřejně obchodovatelnými cennými papíry**, které pracují na trhu registrovaném v EU. Tyto společnosti musí vykazovat své účetní uzávěrky podle IAS/IFRS. Tato změna je již součástí Zákona o účetnictví a je zaznamenána v § 23a. Problém je, že v důsledku značných rozdílů mezi ČÚL a IAS/IFRS by byl vykázán jiný hospodářský výsledek a tím pádem by došlo i k nesprávnému výpočtu daně z příjmů, což by bylo pro změnu v rozporu s daňovými zákony. Z tohoto důvodu je pro daňové účely prozatím stejně nezbytné upravit základ daně podle naší legislativy, přestože účetní závěrka bude odpovídat IAS/IFRS.

Kromě toho nesmíme opomenout Direktivy EU, které sice stále platí a je nutno je i v našich podmínkách dodržovat, ale jejich snaha o harmonizaci účetnictví není efektivní hned z několika důvodů. Za prvé umožňují velkou **flexibilitu**, takže si každý stát včetně naší republiky v podstatě stejně vytváří svůj způsob vedení účetnictví i účetních výkazů, za druhé **nejsou srovnatelné** na mezinárodní úrovni, ale pouze v rámci EU.

Většina českých podniků se řadí do kategorie **malé a střední**, podle serveru BusinessInfo.cz se jedná až o 99,84 % všech podnikatelů. Pro tyto podniky vytvořilo v roce 2009 IAS/IFRS standard „IFRS for Small and medium enterprises (SME)“, který má této kategorii usnadnit vedení účetnictví. Tyto standardy se ale velmi liší od klasických standardů IFRS, což je často kritizováno, a to zejména malými a středními podniky, které do té doby využívaly klasické standardy IAS/IFRS. Kritika je poměrně odůvodněná, neboť malí a střední podnikatelé, kteří IAS/IFRS využívali již v minulosti, musí obětovat další čas a peníze na to, aby porozuměli standardům novým. Nejlepším řešením pro zjednodušení situace, kdy platí v naší zemi v podstatě tři nezávislé standardy, je více přiblížit český účetní standard standardu mezinárodnímu a snažit se o **zefektivnění daňové legislativy**. Prozatím se to příliš nedaří. Tuto situaci

se v globálním měřítku snaží změnit International Educational Standard (IES), což je mezinárodní vzdělávací program pro profesní účetní, který zastává poměrně logický názor, že účetní by měli mít globální přehled a rozumět tomu, jak podniky fungují nejen v jejich zemi, ale i ve světovém měřítku

Využití **SOX** v našich podmínkách je také důležité téma. SOX se totiž nevztahuje pouze na podniky USA, ale i na všechny podniky **kótované na newyorské burze**. A přestože to není stanoveno zákonem, většina obchodních partnerů USA SOX také dodržuje, neboť to americké podniky vyžadují. USA se tak snaží zajistit důvěryhodnost svých zahraničních partnerů. Otázkou je, zda by SOX neměl být povinně zaveden pro všechny české podniky, neboť by určitě napomohl regulovat techniky kreativního účetnictví. Největším problémem je jeho **finanční náročnost a nedostatečná vyspělost českých podnikatelů**, kteří by tento zákon nejspíše vnímali jako omezování jejich osobní svobody a neocenili by jeho přínos zejména v tom, že by mohli více důvěřovat svým obchodním partnerům či možnostmi získat lepší investory díky prokázání své bezúhonnosti.

2.4 Rozdíly mezi ČÚL oproti IAS/IFRS a US GAAP

Základní rozdíl mezi českou účetní legislativou oproti IAS/IFRS a US GAAP je, že česká účetní legislativa nspecifikuje jen formu účetních výkazů, ale také samotný **proces účtování** včetně účtové osnovy. IAS/IFRS a US GAAP se naopak soustředí na výkazy samotné a ponechávají naprostou **volnost** ve výběru způsobu a formě zaznamenávání účetních operací. ČÚL sice specifikuje, jakým způsobem účtovat i formu účetních výkazů, ale jejím velkým nedostatkem je zejména to, že nepopisuje, co by jednotlivé položky zahrnuté ve výkazech měly **obsahovat**, její součástí totiž není koncepční rámec, na který například IAS/IFRS klade poměrně velký důraz. To dává velký prostor právě kreativnímu účetnictví, kterému se budeme věnovat dále. Hlavní důvod proč k těmto rozdílům dochází, spočívá hlavně v tom, že účetní výkazy v našich podmínkách jsou určeny primárně pro **stát**, neboť významnou roli hraje hledisko zdanění. Pro IAS/IFRS i US GAAP je důležitější, aby výkazy co nejdůvěryhodněji popisovaly **skutečný stav** podniku a poskytovaly tak užitečné informace **ostatním uživatelům**.

2.4.1 Účetní závěrka a finanční výkazy

Díky tomu, že ČÚL neobsahuje **konceptní rámec** a navíc se některé jeho prvky značně od standardů liší²⁸, může často docházet k případům, kdy položky, které je v rozvaze podle IAS/IFRS nutno uvádět, se v rozvaze podle ČÚL vůbec nemusí objevit. Dalším významným rozdílem je mnohem **striktnější struktura** výkazů podle naší legislativy, kdežto IAS/IFRS specifikuje položky, které musí být uvedeny, ale už se příliš nezabývá podrobností jejich **členění** či jejich **pořadím**.

Podle IAS/IFRS i US GAAP je nutno vyhotovovat **rozvahu, výsledovku, přehled změn vlastního kapitálu, výkaz peněžních toků, výkaz uznaných zisků a ztrát, přílohu a použitá účetní pravidla a komentář**. Podle ČÚL je nutno vytvářet tyto výkazy: **rozvahu, výkaz zisku a ztráty**²⁹ a **přílohu**. Účetní závěrka se sestavuje buď ve **zjednodušeném** nebo **plném rozsahu**. Dále se může vyhotovovat cash flow, který až na některé případy stanovené zákonem, není povinný. Přehled o změnách vlastního kapitálu se někdy využívá také, ale povinný není pro žádnou účetní jednotku. Příloha podle IAS/IFRS se od ČÚL značně liší. Podle ČÚL jsou v ní spíše uvedeny obecné **informace** o podniku a nastínění používaných **účetních technik**, IAS/IFRS klade u přílohy důraz na uvedení **položek**, které se sice nepromítnou do výkazu zisku a ztráty, ale jsou považovány dle standardů za důležité. Účetním postupům se věnuje samostatný dokument Účetní pravidla a komentář.

2.4.2 Oceňování

Česká účetní legislativa se v tomto ohledu liší jak od US GAAP tak i IAS/IFRS, neboť s pojmem současná hodnota vůbec nepracuje, zná jen historickou cenu, reprodukční cenu, reálnou hodnotu a prodejní cenu sníženou o náklady spojené s prodejem. ČÚL obecně preferuje použití ceny **historické**. Stejně jako linie rozděluje pořizovací cenu na **cenu pořízení** a **vedlejší náklady**. Na rozdíl od linií ale tyto položky vymezuje přímo výčtem. Tyto vedlejší náklady můžeme rozdělit do dvou základních skupin a to náklady na **přípravu a zabezpečení** a dále **další náklady**. Náklady na přípravu a zabezpečení zahrnují zejména **přepravu, provize a úroky**. Co se týče problematiky aktivace úroků, aplikuje ČÚL jak základní, tak alternativní metodu.

Co se týče změny hodnoty, aktiv zásadní rozdíl spočívá v tom, že **přecenění aktiv směrem nahoru** česká účetní legislativa nepovoluje³⁰. IAS/IFRS ho naopak používá

²⁸ Příkladem je leasing, který bude podrobněji zmíněn dále.

²⁹ Výkaz zisku a ztráty je obdobou výsledovky.

³⁰ Výjimku tvoří některé cenné papíry.

celkem běžně. US GAAP přeceňování směrem nahoru nezakazuje, ale nedoporučuje ho, výjimku opět tvoří finanční aktiva. Důležité je také rozdělení snížení na **dočasné** a **trvalé**, což je pro naše podmínky typické, ve světovém měřítku se to tolik nevyužívá a dočasné snížení goodwillu je například podle IAS/IFRS úplně zakázané. Dočasné snížení hodnoty se v ČR provádí pomocí **opravných položek**³¹. V případě, že důvod pro snížení hodnoty v dalším období pomine, opravná položka se zruší souvztažně s „odečtením“ nákladu³². Pokud se ale snížení hodnoty zaúčtuje jako trvalé, pak i podle ČÚL není možno tuto položku znovu navýšit. ČÚL také vyžaduje **prověření hodnoty majetku** ke každému rozvahovému dni, už ale nespecifikuje způsob, jakým způsobem toho docílit. Opravné položky jsou problematickou otázkou, neboť na jednu stranu by měly být využívány na podporu zásady opatrnosti, na druhou stranu manipulace s nimi umožňuje měnit výši hospodářského výsledku. Jedná se proto o specifický nástroj kreativního účetnictví v českých podmínkách.

2.4.3 Dlouhodobý majetek

Vymezení dlouhodobého majetku je podobné. Významný rozdíl můžeme vidět v pohledu na majetek, který se skládá ze **součástí**. IAS/IFRS v tomto případě odepisuje jeho jednotlivé části zvlášť, kdežto ČÚL tuto techniku vůbec nepovoluje. Problém nastává v okamžiku **následných výdajů**, kdy podle české účetní legislativy jsou všechny dodatečné výdaje účtovány do nákladů, pokud se nejedná o **technické zhodnocení**.

Technickým zhodnocením se rozumí výdaje na **dokončené přístavby, nástavby a stavební úpravy, rekonstrukce a modernizace majetku**. Linie mají obdobu technického zhodnocení, ale tyto obdoby se nemusí shodovat s ČÚL ve všech případech. Další zajímavostí je, že technické zhodnocení není upraveno ČÚL, ale legislativou daňovou, která kromě vymezení toho, co do technického zhodnocení patří, také jasně říká, že jeho výše musí překročit hranici 40 000. U **odpisů** ČÚL trvá na tom, že odpisy musí být vždycky **měsíční**, linie jsou v tomto ohledu benevolentnější.

Výrazný rozdíl je v oblasti **rezerv k dlouhodobému majetku**, IAS/IFRS je nepovoluje, ale česká účetní legislativa ano.

Dalším rozdílem je, že podle linií se zřizovací výdaje účtují do nákladů a jako samostatná položka aktiv se vykazují výjimečně. V ČÚL ale tvoří položku aktiv běžně.

---

³¹ Opravné položky nepřímo snižují hodnotu aktiva a zároveň se promítnou v daném roce do nákladů.

³² Tedy zaúčtováním nákladu na stranu dal.

2.4.4 Zásoby

Zásadní rozdíl u zásob spočívá v tom, že IAS/IFRS rozděluje **náhradní díly** na krátkodobé a dlouhodobé a dlouhodobé pak zařazuje do dlouhodobého majetku. Podle ČÚL jsou veškeré náhradní díly součástí majetku **oběžného**. Oceňování zásob je velmi podobné, neboť v případě zásob ani IAS/IFRS nepovoluje přecenění směrem nahoru. Nejvýznamnější rozdíl je, že ČÚL nepovoluje používat metodu **LIFO**. Další rozdíl je například v tom, že česká účetní legislativa povoluje zařazení **administrativních nákladů** do pořizovací ceny, kdežto IAS/IFRS ne. Častou praktikou kreativního účetnictví je zamaskování nepřímých nákladů, jako je například reklama, které se zásobami přímo nesouvisí a jejich zahrnutí do ocenění zásob. Tyto nepřímé náklady se pak nepromítnou v hospodářském výsledku.

2.4.5 Rezervy

IAS/IFRS i US GAAP rozlišuje rezervy, které splňují **test na rezervu** a které ho nespĺňují. Pokud podmínky splňují, promítnou se v rozvaze. V opačném případě se pouze zveřejní v Příloze a to buď jako podmíněné závazky či podmíněná aktiva, opět v závislosti na tom, které podmínky splňují. Podle ČÚL se za rezervy považují i některé transakce, které jsou podle IAS/IFRS nepřijatelné. Jedním z nejčastěji uváděných příkladů je tvorba rezerv na opravu **dlouhodobého majetku**. IAS/IFRS tuto rezervu nepovoluje hlavně proto, že využívá odepisování jednotlivých součástí majetku samostatně, což naopak ČÚL zakazuje. Podle IAS/IFRS je tak využívání rezerv na opravu dlouhodobého majetku znakem špatně stanovených, nebo-li podhodnocených odpisů.

2.4.6 Vykazování výnosů

ČÚL tuto problematiku na rozdíl od US GAAP a IAS/IFRS příliš nespécifikuje. U dlouhodobých zakázek jsou poměrně velké rozdíly v účtování výnosů z těchto zakázek. IAS/IFRS zakazuje využití metody dokončených kontraktů, neboť to dostatečně nepopisuje skutečnost. Doporučovanou metodou je metoda procenta dokončení. Podle ČÚL je **metoda procenta dokončení** zakázána a **metoda dokončených kontraktů** je hojně užívána, neboť zahrnutí nerealizovaných zisků je zakázáno.

V případech účtování výnosů prodeje zboží s vratkami se většinou využívá **akruální přístup**, tedy výnosy se uznávají v období, kdy je obchod uzavřen. Případné riziko nesplacení celkové pohledávky se pak nepřímo upravuje pomocí opravných položek.

2.4.7 Leasing

Jak ČÚL, tak linie dělí leasing na **operativní** a **finanční**, v tom ale veškerá podobnost končí. Pro linie totiž druh leasingu hraje významnou roli v tom, jestli se aktivum pořízené touto formou zahrne do majetku nájemce nebo pronajímatele. V případě ČÚL se operativní a finanční leasing rozlišuje na základě toho, jestli po skončení doby pronájmu dojde k odkupu věci. Základní účtování ale probíhá vždy stejným způsobem, a to jako kdyby se jednalo o leasing operativní. Rozdíl je pouze v tom, že se po skončení leasingu převede odkoupený majetek v zůstatkové ceně do majetku nájemce. Z toho plyne, že v našich podmínkách se nikdy neúčtuje majetek pořizovaný pomocí leasingu v průběhu leasingu v rozvaze nájemce, ale vždy **v rozvaze pronajímatele**, který je také zodpovědný za jeho odepisování. Podle ČÚL by se mělo aktivum v případě finančního leasingu uvádět u nájemce v **podrozvahové evidenci**. Tato technika je kritizována zejména proto, že vynecháním majetku z rozvahy dochází k podhodnocení celkové výše majetku.

2.4.8 Mimořádné položky

Podle ČÚL jsou povoleny a v praxi se **běžně** používají. Často se do nich účtují transakce, které vznikly kvůli neočekávaným situacím, například povodním či požárům. Díky mimořádným položkám sice nemůžeme ovlivnit celkový hospodářský výsledek, ale jelikož mimořádné položky nejsou součástí provozního výsledku ani výsledku hospodaření z běžné činnosti, můžeme tím ovlivnit mnoho **finančních ukazatelů**, do kterých se mimořádné položky nezahrnují. IAS/IFRS mimořádné položky nepovoluje.

2.4.9 Změny účetních pravidel a opravy chyb

Podle IAS/IFRS se v případě změny či chyby musí provést **kompletní přehodnocení** srovnatelných údajů a počátečního nerozděleného zisku z předchozího roku. V našich podmínkách se tyto změny či chyby vykazují do výkazu zisku a ztráty běžného roku většinou pomocí **mimořádných položek**.

2.5 Konkrétní příklady kreativního účetnictví v České republice

V této části se zaměřím na uvedení konkrétních příkladů využití kreativního účetnictví v českých podmínkách.

2.5.1 Dlouhodobý majetek

K snadné úpravě hospodářského výsledku může sloužit účtování **drobného majetku** do majetku dlouhodobého. Přestože z daňového hlediska není majetek s pořizovací cenou do 40 000 Kč v našich podmínkách jako dlouhodobý majetek uznatelný, z hlediska účetnictví záleží na volbě účetní jednotky od jaké výše bude drobný majetek účtovat do kategorie dlouhodobého majetku. Pokud by si účetní jednotka například stanovila hranici pro účtování dlouhodobého majetku 5 000 Kč a nakoupila v daném roce drobný majetek v hodnotě 5 500 Kč, který by se rozhodla odepisovat majetek lineárně po dobu 4 let, její hospodářský výsledek by byl v prvním roce zařazení po odpisu majetku o 4 125 Kč vyšší než kdyby majetek zahrnula celý rovnou do nákladů. Z hlediska daňového se dá hranice 40 000 Kč také poměrně dobře obejít tak, že se do pořizovací ceny majetku, který nepřesahuje 40 000 Kč zahrnou i **komponenty** s ním související, což je podle ČÚL dokonce povinností, nikde ale není přesně specifikováno, co se příslušenstvím myslí, tím pádem je zde opět velký prostor pro kreativitu v oblasti výše hospodářského výsledku. Zda-li totiž tiskárna připojená k počítači slouží k jednotnému účelu či ne, to silně závisí na subjektivním názoru účetního. Z daňového hlediska naopak komponentní odepisování povoleno není a příslušenství přesahující 40 000 by se mělo odepisovat samostatně, existuje ale kategorie **soubory movitých věcí**, kde platí, že se musí vymezit hlavní funkční věc a dále věci, které jsou její součástí. Tento majetek by měl mít k hlavní věci užší vazbu než příslušenství, teoreticky by bez nich hlavní věc neměla fungovat či fungovat značně omezeně, ale již z tohoto popisu vyplývá, že je těžké určit, kde přesně se tato hranice nachází. Z tohoto důvodu zde vzniká další prostor pro úpravu základu daně. Podobnou technikou je i zařazení majetku oceněného ve **vlastní režii** do majetku dlouhodobého tak, že se mu přiřadí **administrativní náklady**, které s ním přímo nesouvisejí, aby přesáhl výši 40 000 a byl daňově uznatelný.

Do pořizovací ceny dlouhodobého majetku je možné dle ČÚL i podle daňových zákonů zahrnout i **úroky**, které vznikly v souvislosti s ním **do doby** jeho pořízení. Zda-li tuto možnost účetní jednotka využije či ne, je plně v její kompetenci. Vzhledem k tomu, že některé úvěry mají úroky až ve výši 10 %, může volba účetní jednotky významně

ovlivnit základ daně. Podobně je to i s nepřímými náklady správního charakteru v případě ocenění dlouhodobého majetku ve vlastních nákladech. Pokud nejsou nepřímé náklady vynakládány déle než jeden rok, je jejich zařazení do pořizovací ceny plně v kompetenci účetní jednotky.

Jednou z nejjednodušších technik kreativního účetnictví a zároveň i technikou, která není v rozporu s českou účetní legislativou, je vhodná volba **odepisování**. Jako příklad si můžeme uvést odpisování automobilu s pořizovací cenou 200 000. Dobu odepisování si stanovila na 4 roky.

Tabulka č. 4: Srovnání účetních odpisů

Metoda lineární		Metoda DDB, dvojnásobné zrychlení	
rok	roční odpis	rok	roční odpis
2010	50 000	2010	100 000
2011	50 000	2011	50 000
2012	50 000	2012	25 000
2013	50 000	2013	25 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Lineární způsob odepisování ovlivňuje hospodářský výsledek v každém roce stejně, kdežto metoda DDB nejprve hospodářský výsledek výrazně sníží a posléze pomalu roste. Záleží tedy na tom, zda podnik chce působit stabilně či využít zdánlivého zlepšení své hospodářské situace. Samotné **účetní odpisy** ovlivňují **výsledek hospodaření**, ale nebot' nesplňují předpoklady pro daňovou uznatelnost, nejsou využitelné z hlediska snížení daně. Další tabulka ukazuje příklad využití **daňových odpisů** a jejich vliv na výši **základu daně**. Z hlediska daňového patří automobil do druhé odpisové skupiny 2.

Tabulka č 5: Srovnání daňových odpisů

Rovnoměrné odpisy		Zrychlené odpisy	
2010	22 000	2010	40 000
2011	44 500	2011	64 000
2012	44 500	2012	48 000
2013	44 500	2013	32 000
2014	44 500	2014	16 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

V případě využití rovnoměrného odpisování je daňový základ z hlediska odpisů doopravdy vyrovnaný s výjimkou prvního roku. U zrychlených odpisů se postupně navyšuje, opět s výjimkou prvního roku.

Další způsob, jak využít **odpisů** pro ovlivnění výše hospodářského výsledku, je vhodná volba data zařazení majetku do **užívání**. **Účetní odpisy hmotného majetku** jsou **měsíční** a proto je poměrně jednoduché automobil například místo v březnu zařadit do užívání až v dubnu a zvýšit si tak hospodářský výsledek. Legislativa je navíc benevolentní v tom směru, že účetní jednotka si může zvolit, zda majetek bude

odepisovat již v měsíci **zařazení do užívání** nebo až v tom **následujícím**. Jedná se tedy o další techniku kreativního účetnictví, která není v rozporu s ČÚL.

V některých případech může účetní jednotka úmyslně zařadit dlouhodobý majetek do **patné odpisové skupiny** a pokusit se o jeho daňové uznání. Tato technika patří mezi riskantní, neboť na rozdíl od výše uvedených je již v rozporu s ČÚL a hrozí za ni **sankce**. Existují výjimky, u kterých je těžké prokázat, zda se jednalo o záměrnou či nezáměrnou chybu. Kupříkladu některé zemědělské stroje jsou v daňových zákonech poměrně nepřehledně vymezeny. Ale v případě často odpisovaného majetku jako jsou osobní automobily či budovy bude účetní jednotka velice těžko prokazovat, že tuto chybu neprovedla záměrně.

Technické zhodnocení může být také nástrojem kreativního účetnictví. Technické zhodnocení totiž není vůbec upraveno ČÚL a je zmiňováno pouze v daňových zákonech. Přestože je zakázáno zaměňovat **opravy a údržbu** s technickým zhodnocením, není příliš obtížné vykázat technické zhodnocení jako opravy a údržbu a naopak. Vzhledem k tomu, že technické zhodnocení, které překročí částku 40 000 Kč, navyšuje vstupní cenu majetku, a opravy a údržba se jednorázově účtují do nákladů, vyplývá z toho, že tato technika umožňuje snadnou úpravu jak hospodářského výsledku, tak základu daně. Kromě toho se dá opět ovlivnit, ke kterému **datu** technické hodnocení zařadíme do vstupní ceny majetku, což opět nemá význam z hlediska daňového, ale díky měsíčním účetním odpisům to může značně ovlivnit výsledek hospodaření.

Kromě výše uvedených technik se dá také využít **zatajení skutečného stavu** majetku. kdy například majetek není účetní jednotkou využíván a měl by být proto jednorázově odepsán a vyřazen z evidence, účetní jednotka ale stále majetek odepisuje jako by byl využíván. Toto je samozřejmě v rozporu s ČÚL.

Poměrně problematickou otázkou tvoří také **rezervy** na dlouhodobý majetek, které mohou být v určitých případech daňově uznatelné a i když nejsou, je problematické to účetní jednotce prokázat. Záleží pak na účetní jednotce, zda-li se jí využití této možnosti vyplatí či ne.

Další populární technika spočívá v zařazení majetku pro **soukromé účely** do majetku **obchodního**. Například když podnikatel koupí automobil pro svou manželku, ale zařadí ho do majetku podniku, aby si tak díky odpisům snížil daňovou povinnost. Tato technika se řadí v našich podmínkách mezi jednu z nejoblíbenějších, přestože se v některých případech dá poměrně snadno odhalit. Kupříkladu pokud se jedná o podnikatele, který se věnuje malování pokojů, má jednoho zaměstnance a čtyři

služební auta, může být snadno odhalen. Pokud je ale tato technika prováděna s určitou mírou inteligence, odhaluje se těžko. Příkladem může být nákup dvou počítačů, jednoho drahého pro osobní potřeby, který ale podnikatel zahrne do svého obchodního majetku, a druhého levnějšího, který sice používá v kanceláři, ale do majetku jej nezahrne. Pak stačí prohodit faktury, neboť není příliš velká šance, že daňová kontrola bude kontrolovat jednotlivé počítače.

Ještě závažnější technikou je vykazování **falešných faktur** na nákup majetku za účelem zvýšení hodnoty aktiv a možnosti vyšších odpisů. Někteří autoři tuto techniku již do technik kreativního účetnictví nezařazují, viz 2.2.1 Podvod versus kreativní účetnictví. Falšování faktur se již považuje za trestný čin a hrozí za něj odnětí svobody, pokud by se jednalo o velké částky. Bohužel ale existují i domluvy mezi jednotlivými podnikateli, kdy v případě plánované kontroly jiný podnikatel majetek přiveze na kontrolu a posléze si ho zase odveze. Prokázat takový podvod je pak v podstatě nemožné.

Speciálním druhem dlouhodobého majetku jsou **zřizovací výdaje**, jsou to výdaje vynaložené na vznik účetní jednotky do doby jejího skutečného vzniku. Pokud tyto výdaje přesahují 60 000, je možné je zařadit do dlouhodobého majetku a musí se odepsat do 60 měsíců. V případě, že tyto výdaje 60 000 nepřesáhnou, zaúčtují se při vzniku jednotky jednorázově do nákladů. Tyto výdaje se samozřejmě dají uměle navýšit či snížit a opět mají vliv na výši hospodářského výsledku i daňového základu v jednotlivých letech.

2.5.2 Finanční aktiva a pokladna

Tato oblast poskytuje velký prostor pro kreativní účetnictví. První z nich je samotné určení **krátkodobosti** či **dlouhodobosti** finančního aktiva. Toto rozdělení má velký vliv na výpočet likvidity. Zařazením dlouhodobé investice do krátkodobých je možné si uměle navýšit **likviditu**. U dlouhodobých aktiv kromě tohoto rozdělení platí, že přecenění finančních aktiv, která nejsou určena k prodeji, se provádí pomocí účtu 414, tedy samotné přecenění se nepromítne v hospodářském výsledku. Proto úmyslná změna mezi krátkodobostí a dlouhodobostí aktiva či to, zda je určeno k držení či prodeji, je také velice populární technikou kreativního účetnictví.

Další oblíbenou technikou je využití **historických cen**. Pokud mám dva cenné papíry stejného typu, jeden v pořizovací ceně 2 000 Kč a druhý 3 000 Kč a posléze jeden z nich prodám za 5 000 Kč, není příliš obtížné uplatnit náklady v požadované výši,

neboť je obtížné ověřit, který z papírů jsem vlastně prodal. Pokud požadujeme zvýšení výsledku hospodaření, uplatníme náklad v hodnotě 2 000, pokud chceme hospodářský výsledek snížit, uplatníme náklad v hodnotě 3 000. Tato technika je samozřejmě v rozporu s ČÚL.

Kromě toho může účetní jednotka papíry přecenit nahodru více než je reálné nebo je naopak ocenit příliš pesimisticky.

V případě **pokladny** se může jednat o půjčky na konci účetního období, které jsou ale vyplaceny v hotovosti nebo se může jednat o úmyslné **zatajení skutečného stavu** pokladny a jeho navýšení. V případě druhém se jedná o techniku, za kterou může být účetní jednotka **sankciována** nebo dokonce **trestně stíhána**. Může také docházet k **falšování pokladních dokladů**, což je také trestný čin.

2.5.3 Zásoby

Při pořízení zásob je samotná cena pořízení většinou jasně stanovená, manipulovat se dá ale poměrně snadno s **vedlejšími pořizovacími náklady**. V ČÚL je uvedeno, že součástí pořizovací ceny je přeprava, clo, provize a pojistné a že se do ní naopak nesmějí zahrnovat úroky z půjček a úvěrů. Nikde není ale již jasně řečeno, jak je to například s náklady na reklamu. Z tohoto důvodu se také jedná o další techniku kreativního účetnictví. Jako příklad si uvedeme nákup zboží, kdy si podnikatel zajistí i reklamu na jeho propagaci. Zboží bude v ceně pořízení 2 000 Kč, reklama 500 Kč. Pokud bychom reklamu zahrnuli jako součást pořizovací ceny, nepromítne se nám reklama do nákladů až do doby, kdy budeme zboží vyskladňovat, naopak v případě, že reklamu účtujeme samostatně, se reklama promítne do nákladů okamžitě. Tímto způsobem můžeme opět usměrňovat výši hospodářského výsledků i základu daně. Někteří účetní zahrnují do pořizovací ceny i úroky, v tomto případě se již jedná o jasné a prokazatelné porušení ČÚL.

ČÚL je z hlediska ocenění při **výdeji** zásob benevolentní. Povoluje techniku skutečných cen, průměrných cen a FIFO. Vhodnou volbou ocenění se dá značně ovlivnit hospodářský výsledek a posléze i daňová povinnost. Jako příklad si uvedeme prodej 2 ks stejného druhu zboží. Na skladě má společnost čtyři kusy v cenách 130, 145, 180 a 120 Kč. V případě skutečných cen si stanovila, že vykáže jako prodané kusy 180 a 145 Kč. Prodejní cena je 220 za kus.

Tabulka č. 6: Oceňování zásob při výdeji

Metoda	Náklad	Zásoba	Zisk
Skutečná cena	325	250	115
Průměrná cena	288	287	152
FIFO	275	300	165

Zdroj: vlastní zpracování dle Krupová, 2013

Pomocí skutečných cen snadno dosáhneme snížení či zvýšení zisku dle našich potřeb. Proto tato technika patří mezi oblíbené. Nevýhodou skutečné ceny je, že někdy může být obtížné určit její výši, obzvláště v případě většího množství vedlejších pořizovacích nákladů, přičemž podle ČÚL musí být skutečná cena vždy jasně prokazatelná, jinak ji není možno použít. Průměrná cena a metoda FIFO nejsou příliš vhodné pro techniky kreativního účetnictví, neboť mají jasně stanovená pravidla, výhodou je jejich přehlednost. V případě, že si účetní jednotka záměrně volí techniku, při které dochází k velkému rozdílu mezi technikou FIFO a váženým aritmetickým průměrem (od 50 000 Kč více), pak se již také jedná o porušení ČÚL a může být **pokutována**.

Další technikou je úmyslná **záměna druhů** zásob, kdy například vyskladníme zásobu levnější, ale v účetnictví si zahrneme do nákladů zásobu dražší jiného druhu. Tato technika také může být **pokutována** a je v rozporu s ČÚL.

Manipulace s **opravnými položkami** je také běžná. Aby účetní jednotka zamezila poklesu zisku, může úmyslně zatajit dočasné snížení ceny zásob. Stejně tak aby zamezila snížení celkové likvidity, může zatajit neprodejnost zásob a ponechat si zničené či nežádoucí zásoby v rozvaze, místo aby je převedla do nákladů. Je nutné poznamenat, že opravné položky k zásobám nejsou daňově uznatelné, proto slouží jen k úpravě hospodářského výsledku jako takového.

Další užívaná technika v oblasti zásob je tzv. **kruhová (cirkulační) transakce**. V tomto případě mezi sebou dvě a více účetních jednotek uzavírá obchody se zbožím se stejnými cenami, aby si uměle navýšily hospodářský výsledek. Jsou dvě účetní jednotky, každá z nich prodá té druhé zboží v hodnotě 20 000 Kč. Obě si evidují náklady ve výši 15 000 Kč. Aniž by kterákoliv z těchto účetních jednotek utratila peníze, dosáhnou tak uměle vytvořeného zisku ve výši 5 000 Kč. Tato technika je v rozporu ČÚL, ale není příliš velká šance, že podnikatel bude odhalen.

Významnou technikou mimobilančního kreativního účetnictví je **parkovací transakce**. Tyto transakce využívají zejména společnosti, které jsou ve **špatné finanční situaci**. Příkladem může být, že podnik má na skladě zásoby ve výši 200 000 Kč, o které není zájem. Aby si ale na konci roku uměle navýšil zisk a nedosáhl ztráty a fakturuje tyto zásoby jiné společnosti s tím, že po skončení účetního období, si je vezme zpět, s tím,

že většinou zaplatí poměrně vysoký poplatek za tuto dohodu. Výsledek je takový, že v době účetní závěrky má velké výnosy, ale po skončení tohoto období se jí zásoby vrátí a ještě musí zaplatit slíbenou částku. Společnost tak většinou dosahuje ztráty a ještě se zvýší její zadlužení, před investory ale působí zdravě. Tato technika je v našich podmínkách oblíbená a dá se proti ní jen těžko bojovat.

V případě **zprostředkovatelských obchodů**, kdy je zprostředkovatel povinen zaplatit výrobci až v době, kdy obdrží peníze od spotřebitele, často dochází k technikám mimobilančního financování. Zprostředkovatel vůbec nezahrne držené zásoby ani závazek vůči výrobci do své rozvahy, což je v rozporu s ČÚL.

Podobně jako u dlouhodobého majetku v některých případech podnikatelé nakupují tzv. „**fiktivní zásoby**“, tedy vykazují ve svých aktivech a posléze si zahrnout i do nákladů zásoby, které vůbec nenakoupili. Aby tato technika nebyla odhalena, využívají svých obchodních partnerů, kteří jim v době kontroly dané zásoby přivezou a po kontrole si je zase odvezou.

2.5.4 Pohledávky

Klasické pohledávky příliš prostoru pro kreativní účetnictví nenabízí, za zmínku ale stojí otázka **opravných položek**. Opravné položky by se měly vytvářet v okamžiku, kdy hrozí riziko, že pohledávka nebude splacena. Na rozdíl od jiných typů opravných položek, opravné položky k pohledávkám jsou za určitých podmínek **daňově uznatelné**. Záleží proto na účetní jednotce, zda-li této možnosti využije a sníží si tak základ daně. Kromě toho, pokud chce účetní jednotka naopak zvýšit svůj hospodářský výsledek, může se pokusit riziko nesplacení pohledávky zatajit a opravné položky vůbec nevyužívat. Existuje také **jednorázový odpis** pohledávek, který se využívá v případě, že pohledávka se stane nedobytnou. Pokud účetní jednotka nechce pohledávku odstranit ze své rozvahy (například z důvodu navýšení ukazatelů likvidity) musí nějakým způsobem prokázat, že pohledávka není nedobytná. Například uvést, že její odběratel má jen dočasné finanční obtíže. Jednorázový odpis pohledávek je ve většině případů daňově uznatelný.

Faktoringem se ČÚL v podstatě nezabývá, z tohoto důvodu je možné snadno manipulovat s faktoringem **s rekursem**, na který je možno se dívat ze dvou pohledů. Buď jako na prodej pohledávky nebo jako na půjčku. V případě, že by měl pohledávku ve výši 10 000 a prodal ji faktorovi za 9 000, mohlo by dojít ke dvěma situacím. Pracoval by s pohledávkou jako s prodejem. Tedy odepsal by pohledávku do nákladů

a dosáhl výnosu ve výši 9 000. Pokud by se na faktoringu s rekursem díval jako na úvěr, pohledávku by nechal beze změny a zaúčtoval by si půjčku ve výši 9 000. V prvním případě by se faktoring vůbec neprojevil v závazcích, přičemž u faktoringu s rekursem máme závazek vůči faktorovi, dokud nám původní odběratel nezaplatí. Jedná se proto o techniku mimobilančního financování.

Podle ČÚL by se pohledávky měly vykazovat v **hrubé hodnotě**, tedy v hodnotě před poskytnutými slevami. Přesto je poměrně běžná technika, kdy se pohledávka vykazuje v **čisté ceně**³³ a pouze pokud odběratelé na slevu přestanou mít nárok, se pohledávka navýší. Tato technika neovlivňuje samotný hospodářský výsledek, ale může ovlivnit některé z ukazatelů **rentability**. Příkladem může být, že máme pohledávku v čisté hodnotě 5 000 a odběratelům zanikne nárok na slevu v hodnotě 1 000 Kč, tento zánik slevy by se měl účtovat do výnosů. Pokud by k tomu došlo, pak celkové výnosy by byly 6 000 stejně jako u vykazání pohledávky v hrubé hodnotě, ale rentabilita by se lišila, neboť bychom do ní slevy nezahrnuli. Naopak v případě účtování pohledávky v hrubé hodnotě 6 000 by v případě nároku na slevu tato sleva měla být zaúčtována do nákladů, pokud by se účetní jednotka rozhodla tuto slevu zaúčtovat jako výnos s minusem, bylo by to v rozporu s ČÚL. Tedy v případě, že by sleva byla poskytnuta u vykazování čisté pohledávky, by byly celkové tržby 5 000 Kč a v případě hrubé pohledávky 6 000 Kč, což ovlivní rentabilitu, ale ne hospodářský výsledek, který by byl v obou situacích 5 000 Kč.

2.5.5 Závazky a úvěry

Oblíbenou technikou kreativního účetnictví jsou tzv. **půjčky přes konec účetního období**. Jedná se o techniku, kdy si účetní jednotka půjčí peníze těsně před koncem účetního období, aby získala finanční prostředky a navýšila tak svou **likviditu**. Po účetní závěrce získané finanční prostředky vrátí, často i s dodatečnými náklady, ale v době závěrky působí velice likvidně a naláká tím investory. Příkladem může být následující tabulka.

---

³³ tedy ceně po poskytnutých slevách

Tabulka č. 7: Půjčka přes konec účetního období

Stav společnosti X před půjčkou	
Peníze 5 000	Dluhy 30 000
Pohledávky 18 000	
Stav společnosti X po půjčce	
Peníze 35 000	Dluhy 60 000
Pohledávky 18 000	
Pohotová likvidita před půjčkou = $(5\ 000 + 18\ 000)/30\ 000 = 76,7\ %$	
Pohotová likvidita po půjčce = $(35\ 000 + 18\ 000)/60\ 000 = 88,3\ %$	

Zdroj: vlastní dle Krupová, 2013

Z tabulky je zřejmé, že díky půjčce na konci účetního období může účetní jednotka jednoduše navýšit své ukazatele likvidity.

Další možností je využití **SPE**, podrobněji viz 1.2.4 SPE. SPE existují i v podmínkách české účetní legislativy a jsou velice populární, neboť podnikům umožňují, aby do nich převedli své nežádoucí závazky, což způsobí zvýšení **likvidity** a snížení **zadluženosti**. Tato technika je v rozporu s trestním zákoníkem.

Pokud si chce účetní jednotka snížit ukazatele zadluženosti a nemá žádnou SPE, nejčastěji to dělá tak, že převede své **závazky** do pohledávek **s minusem**. Například měla závazky v hodnotě 10 000 Kč, pohledávky v hodnotě 8 000. Tím, že si 5 000 Kč převede do pohledávek s minusem, si svoje dluhy sníží na 5 000 Kč a pohledávky bude mít ve výši 3 000 Kč. Tato technika je v rozporu s ČÚL, hrozí za ni **sankce** a v případě prokázání úmyslu je i v rozporu s **trestním zákoníkem**.

Záměrná záměna **dlouhodobých** a **krátkodobých závazků** je také sankciována. Tato technika se využívá zejména za účelem zvýšení ukazatelů **likvidity** či snížení některých ukazatelů **zadluženosti**.

Kromě těchto technik je také časté nevykazování **budoucích závazků** v rozvaze, což by v případě, že je pravděpodobné, že závazek v budoucnu vznikne, mělo být pro účetní jednotku povinností. Tyto závazky by se podle ČÚL měly ve většině případů vykazovat jako rezervy.

2.5.6 Vlastní kapitál

Pokud chce účetní jednotka působit po určitou dobu **stabilněji**, může požádat své společníky, aby jí upsali **základní kapitál**, popřípadě prostředky do **fondů**. Nemusí ani dojít k opravdovému převodu peněžních prostředků, neboť ke zvýšení základního kapitálu může podle ČÚL dojít i v případě, kdy vklady ještě nebyly splaceny. Samozřejmě existuje lhůta, do které vklady být splaceny musí, ale do té doby se může účetní jednotka rozhodnout kapitál opět snížit. Tím pádem dojde k umělému navýšení důvěryhodnosti, podnik tak zvýší svou šanci na získání úvěru či nového obchodního

partnera a posléze svůj kapitál zase sníží, aniž by společníci/akcionáři museli něco doopravdy zaplatit.

Jednou z dalších technik je záměrné účtování vkladů od **dodavatelů** do vlastního kapitálu. Opět se jedná o techniku, která může být **pokutována**.

2.5.7 Výnosy a náklady

Jednou z populárních technik je **nadhodnocení výnosů** v případě, že nám vznikne výnos v daném období, ale ještě nevíme, na jakou částku máme ve skutečnosti nárok. Příkladem může být nárok na pojistné plnění od banky v důsledku živelné pohromy, kdy si odhadneme částku, na kterou máme nárok vyšší, než kterou nám ve skutečnosti banka v dalším období nabídne. Přestože z hlediska daňové uznatelnosti je škoda uznatelná jen do výše, kterou nám banka potvrdí, z hlediska výsledku hospodaření je tak možné si uměle navýšit zisk.

Dalším příkladem může být provádění **dlouhodobých prací**, které si uplatníme jako výnos již při jejich prvním vzniku, předtím, než vystavíme odběrateli fakturu a tento výnos úmyslně značně nadhodnotíme, přestože víme, že takovou částku by nám odběratel nezaplatil. Samotná otázka, ke kterému datu služby účtovat není v české legislativě dostatečně vyřešena.

Zahrnutí nákladů a výnosů do **mimořádných položek** je speciální technikou v našich podmínkách, protože například IAS/IFRS tento pojem vůbec nezná. Tato technika nemá vliv na celkový výsledek hospodaření, ale může značně ovlivnit výsledek hospodaření z **běžné činnosti**, který se užívá při výpočtu mnoha ukazatelů včetně cash flow likvidity. Záleží na účetní jednotce, zda-li chce svůj provozní výsledek uměle navýšit či snížit, užívání mimořádných položek není podle ČÚL příliš omezeno. Existují doporučení, kdy by se do mimořádných položek měly zahrnovat pouze živelné pohromy a krádeže spáchané neznámým pachatelem, ale nikde není jasně napsáno, že toto doporučení musí účetní dodržet.

Další technika, která se užívá, je vytváření **falešných přijatých faktur** za služby a materiál za účelem snížení daňového základu. Tato technika je již zařazována mezi hospodářské **trestné činy**. Překvapivě ale stále patří mezi nejoblíbenější, protože nevyžaduje příliš přemýšlení a času. Obdobou je i tvorba **falešných vystavených faktur** za účelem navýšení tržeb a tím i hospodářského výsledku.

Kromě falešných faktur, může docházet i ke vzniku nákladů za neexistující, popřípadě již v minulosti propuštěné **zaměstnance**. Této technice se říká technika tzv. „černých

duší.“ Nejjednodušeji se provádí u zaměstnanců (ať už bývalých či fiktivních), kteří měli dohodu o provedení práce, nepřesáhli příjem 10 000 měsíčně a mají podepsáno prohlášení k dani. Za tyto zaměstnance se totiž neodvádí sociální a zdravotní pojištění a zároveň ve většině případů nemají díky slevám ani zálohovou povinnost k dani. Samozřejmě i v tomto případě je kvůli povinnosti podat daňové přiznání tato technika poměrně riskantní.

Manipulace s **časovým rozlišením** je také populární. Příkladem může být zaúčtování přijaté faktury za nájem na příští rok do nákladů běžného období. Tato technika je také v rozporu s ČÚL a opět může být sankciována.

Jednou z dalších technik, která je v rozporu s ČÚL je nevyúčtování **kurzových rozdílů** za účelem snížení či zvýšení výsledku hospodaření.

Z hlediska ČÚL jsou náklady na **reprezentaci daňově neuznatelné**. Přesto je naprosto běžnou praxí odůvodnit některé nákupy jako součást běžné činnosti a vyjmout je tak z dané kategorie. U menších částek je tato technika poměrně těžko odhalitelná. Příkladem může být nákup rostlinných olejů společností, která se nezabývá potravinářskou činností ani hoteliérstvím. Tato společnost zařadí oleje do spotřeby materiálu s argumentem, že je využívá k promazávání svých strojů. Tento argument se dá poměrně těžko zpochybnit, přestože ve skutečnosti oleje použila na přípravu večeře pro svoje obchodní klienty.

3. Česká účetní etika

3.1 Definice pojmu etika

Jednoduše lze říci, že etika je schopnost rozpoznat, co je **dobro** a **zlo**, a na základě toho jednat. Důležité je nezaměňovat pojem **etika** a **etiketa**. Etiketa je součástí etiky a jedná se spíše o **vystupování člověka**, tedy jak se chová navenek ke svému okolí.³⁴ Z toho plyne, že i když má někdo vybranou etiketu, ještě to neznamená, že se musí vždy chovat eticky.

Otázka **účetní etiky** je ještě komplikovanější³⁵. V souvislosti s účetní etikou jsou vydávány tzv. **etické kodexy**. Vytváří je komory jednotlivých profesí, zejména **Komora certifikovaných účetních (KCÚ)** ve spolupráci s International Federation of Accountants (IFAC), což je mezinárodní federace účetních. V minulosti účetní etiku upravovaly čistě české zákony, v důsledku postupné integrace do EU i do světa obecně se ale česká účetní etika snaží přiblížit úrovni mezinárodní a mnoho svých prvků z této oblasti přejala. Česká účetní etika v současné době vychází z kodexu IFAC. Přestože účetní etika souvisí i s legislativní úpravou, sama o sobě legislativou není a jedná se pouze o **doporučení**, jak se chovat. Za její porušení není člověk trestně stíhán, pokud toto porušení není zároveň i porušením legislativy. To je zásadní rozdíl mezi etikou a legislativou, přestože jsou do určité míry vzájemně **provázány**. Etika také není neměnná, v průběhu let se vyvíjí, přizpůsobuje se moderním trendům, ale zároveň se snaží zachovat si určité hlavní znaky.

3.2 Význam etiky v běžném životě i podnikání

Pokud by žádný účetní neměl **svědomí** a využíval nejzávažnější techniky kreativního účetnictví, pak by i samotné účetnictví přestávalo mít **smysl** a jen škodilo společnosti. I tak je bohužel porušování etiky v dnešní době populární a dochází k němu často.

Problémem je určit, co přesně je „správné“ a co ne, neboť každý jedinec je jiný a vyznává jiné principy. Kodex se ale alespoň snaží o to, aby došlo k určitému **nasměrování**, snaží se zdůraznit, co je opravdu důležité.

---

³⁴ Například zkreslením účetní informace etiku porušíme, etiketu ne. Veřejnými urážkami svého konkurenta porušíme úspěšně obojí.

³⁵ Neboť pokud urazíte souseda, zkazíte mu den, ale nezničíte mu život, ale pokud manipulujete s citlivými účetními informacemi, a poté se to provalí, může dojít i ke krachu podniku.

Překvapivě etika nemusí být v rozporu se životním stylem úspěšného podnikatele či účetního a naopak může k úspěchu pomoci, neboť mnoho lidí si stále váží lidí čestných a upřednostní spolupráci s nimi před podvodníky, pokud s takovými lidmi pracujeme, je menší pravděpodobnost, že nás zradí, než při spolupráci s dalšími příznivci nekalých praktik. Tento princip se nazývá „**win-win**“ a je jednou ze součástí manažerské etiky. Využívá **vzájemné důvěry a transparentních obchodních vztahů**. Na jednu stranu cesta etického myšlení a životního stylu může být na první pohled náročnější, na druhou stranu v případě porušování etiky, obzvláště v oblasti podnikání, může dojít ke katastrofálním situacím, jakými je ztráta naprosté důvěryhodnosti podniku či krach podniku.

3.3 Etický kodex

Obecně je kodex soubor **pravidel, hodnot a principů**. Žádný kodex není úplný a neobsahuje veškeré možné situace, které mohou nastat. Měl by tedy být něčím jako základním průvodcem, jak se ve své profesi správně chovat a jakými pravidly se řídit. Etický kodex klade důraz zejména na **morální** chování a snaží se pomoci předcházet konfliktům. **Objektivní, nestranný** pohled by měl být samozřejmostí.

Neexistuje žádná přesně stanovená forma, jak by měl etický kodex vypadat, důležité je, aby podporoval výše uvedená pravidla. Základní normou etického jednání profesních účetních je **Etický kodex profesních účetních**. Tento kodex specifikuje požadavky na osobu a výkon profese profesního účetního. Cíle a základní principy kodexu platí stejně pro účetní provozující veřejnou praxi i pro profesní účetní v zaměstnaneckém poměru. Kodexem se řídí nejen účetní, ale i daňoví poradci, auditoři a finanční manažeři.

3.4 Etika v účetní profesi

Základní problém účetní etiky je, že může být v **rozporu** s vlastními zájmy účetního, popřípadě ve vztahu k zaměstnavateli. Přesto by se měl účetní snažit etické principy dodržovat.

Účetní by se měl vyznačovat několika základními znaky, a to:

- mít konkrétní znalosti, které získal díky poctivému studiu,
- být znalý etického kodexu a dodržovat ho,
- být schopen si uvědomovat svou roli vůči společnosti a nezneužívat ji.

Účetní svým chováním ovlivňuje nejen své klienty, ale i jejich **zaměstnance, stát, banky a veřejnost**. Je jim dána důvěra, že nebudou využívat kreativního účetnictví i důvěra v to, že se vyvarují případných neúmyslných chyb. Základním úkolem účetních je zachovat **přehlednost** a **integritu** účetních výkazů, neboť je to nezbytné pro následnou práci kontrolního úřadu či objektivní rozhodování investorů.

3.4.1 Cíle a základní principy

Tyto principy mají spíše obecný charakter a nepopisují řešení konkrétních situací. Měly by jejich řešení ale napomáhat.

Aby byl účetní schopen svou profesí vykonávat správně, musí se snažit dosáhnout určitých **cílů**:

- V první řadě by měl být **věrohodný**, měl by se snažit získávat objektivní informace a v žádném případě je nezkreslovat.
- Druhým cílem by měla být **profesionalita**. Účetní by měl mít dostatečné vstupní vzdělání a při svém výkonu činnosti by si měl své vědomosti aktualizovat a získávat nové. Časté změny v účetní a daňové legislativě jsou pro dnešní dobu typické, a proto může být zachování profesionality někdy poměrně obtížné.
- Třetím cílem je, že účetní by měl své služby poskytovat **kvalitně**, tento bod je v podstatě skloubením dvou bodů předchozích.
- Posledním je **důvěra**. Pokud účetní nepůsobí důvěryhodně, pak nejenže o jeho služby nebude zájem, ale zároveň to může poškodit i podnik, pro který pracuje.

Součástí práce účetního může být i **daňová praxe**, v tomto případě by se měl účetní snažit, aby zpracoval pro svého klienta daňové přiznání co nejvhodnějším způsobem, ale zároveň přitom neporušil zásadu **integrity** a **objektivity**, ani právní předpisy. Důležité je také poučit svého klienta, že odpovědnost za obsah daňového přiznání nese právě klient.

Zajímavou otázkou při vykonávání účetní praxe je **propagace**, podle účetního kodexu by účetní neměl využívat prostředky, které by mohly znevažovat jeho účetní profesi, neměl by zveličovat nabízené služby, vlastní kvalifikaci ani snižovat práci jiných účetních.

3.4.2 Účetní etický kodex

Samotný účetní etický kodex se skládá ze tří částí. První část vymezuje **obecná pravidla**, druhá se věnuje **profesním účetním provozujícím veřejnou praxi** a poslední **profesním účetním v zaměstnaneckém poměru**.

Obsahuje také přílohu, která je důležitá zejména proto, že specifikuje chování v některých konkrétních situacích.

Rozpor mezi požadavky na účetního a kodexem mohou být způsobeny z různých důvodů, například nátlakem ze strany zaměstnavatele či snahou zkreslit situaci podniku, aby to vypadalo, že je na tom podnik lépe. K porušení účetní etiky často dochází právě kvůli využití technik kreativního účetnictví. Podle názoru veřejnosti na využití technik kreativního účetnictví (viz 4 Výzkum veřejného mínění na využití kreativních technik v České republice) jsou tolerovatelné techniky, které neporušují účetní legislativu. Možná právě díky tomuto názoru účetní často účetní etiku nepovažují za příliš důležitou, neboť vědí, že díky němu neztratí své zákazníky. Obecně tedy můžeme říci, že v našich podmínkách není zavedení účetní etiky příliš úspěšné.

4. Výzkum veřejného mínění na využití kreativního účetnictví v České republice

Poslední část své práce bych chtěla věnovat **dotazníku** zaměřenému na problematiku kreativního účetnictví. Tento dotazník byl vytvářen pro **veřejnost**, ne pro podnikatele, přestože někteří respondenti se orientují v účetní problematice. Mezi hlavní cíle výzkumu patřilo:

- zjistit, do jaké míry je veřejnost obeznámena s pojmem kreativní účetnictví,
- jak často jsou tyto techniky podle názoru veřejnosti v našem prostředí podnikateli využívány,
- jaká opatření jsou proti těmto technikám podle veřejnosti účinná
- a do jaké míry je využívání těchto technik přijatelné.

Důvodem pro vytvoření dotazníku bylo zejména to, že v našich podmínkách této problematice nebyla věnována dostatečná pozornost. Dosavadní výzkumy se zaměřovaly převážně na účetní podvody jako takové a techniky kreativního účetnictví opomíjely. Podrobnější vysvětlení pojmů týkajících se kreativního účetnictví lze nalézt v kapitole 1 Kreativní účetnictví.

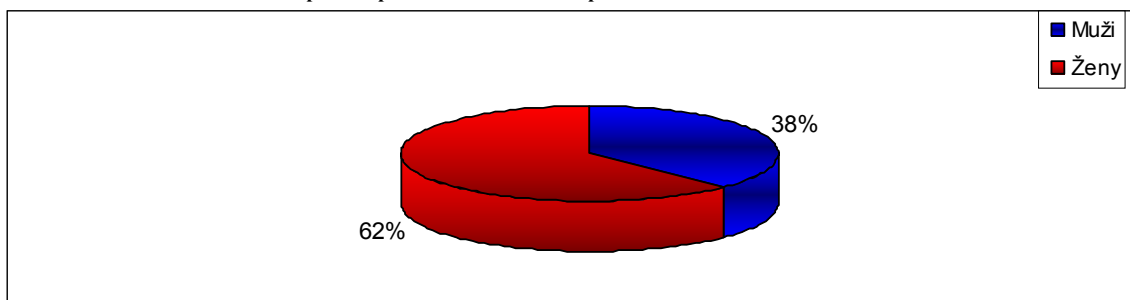
Základním souborem respondentů byli občané České republiky ve věku **15 – 70 let**, kteří se nevěnují podnikatelské činnosti. Výběrový soubor tvořilo **101 respondentů**. Při šetření jsem využila možnosti vytvořit dotazník v **Google Drive** a z větší části jsem šířila dotazník v online formě. Pro skupinu respondentů ve věkových kategoriích 31 - 50 a 51 – 70 jsem ve 20 případech využila i tištěné formy dotazníku. Dotazník je převážně kvalitativního zaměření. Veškeré odpovědi byly **anonymní**. Dotazník obsahoval 10 otázek, z toho 3 týkající se základních informací o respondentech a zbytek byl věnován problematice kreativního účetnictví a účetních podvodů. Všechny otázky s výjimkou jedné otevřené umožňovaly jen jednu odpověď. V případě náročnějších otázek jsem se pokusila některé pojmy stručně vysvětlit. Při vyhodnocování výsledků jsem využila základních **statistických metod**, zejména relativní četnosti. Jak pro výpočty, tak pro tvorbu grafů jsem využila program Microsoft Excel 2003.

4.1 Obecné informace o respondentech

Celkově dotazník vyplnilo 101 respondentů. Z toho 62 % tvořily **ženy** a 38 % **muži**.

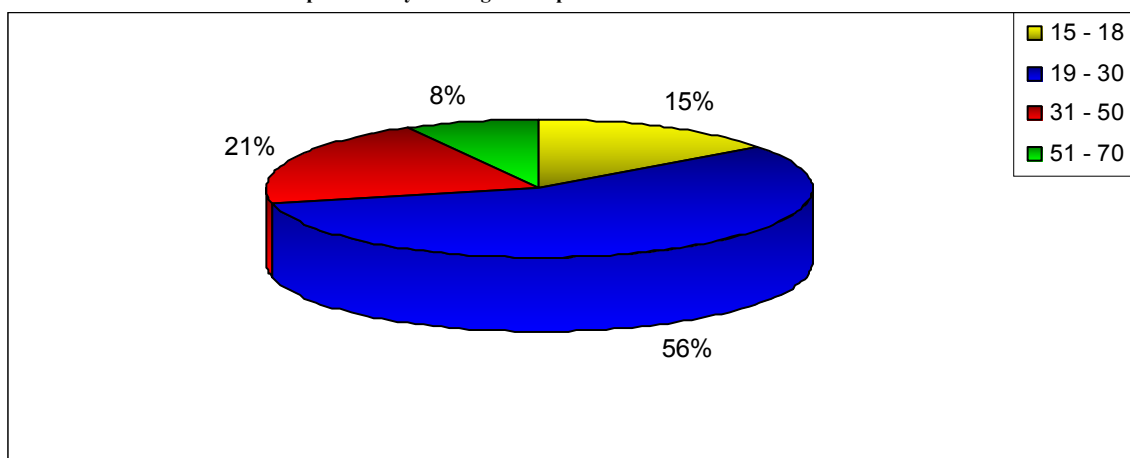
Obrázek č. 1: Procentuální zastoupení respondentů v členění dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Respondenti byli rozdělení do 4 věkových kategorií. Procentuální zastoupení jednotlivých věkových skupin je znázorněno na následujícím grafu.

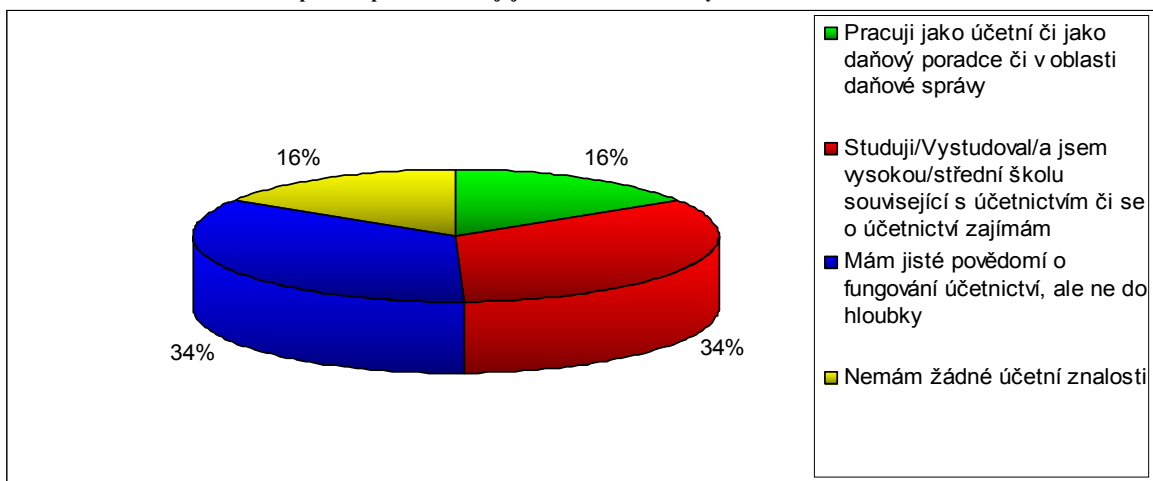
Obrázek č. 2: Procentuální zastoupení věkových kategorií respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Poslední dělení respondentů bylo dle jejich účetních a daňových znalostí. Protože profesionální účetní, daňoví poradci a zaměstnanci v oblasti daňové správy jsou nuceni si pravidelně aktualizovat znalosti z těchto oblastí, byla tato kategorie nadřazena tomu, zda mají či nemají účetní vysokoškolské či středoškolské vzdělání. Procentuální zastoupení respondentů dle jejich znalostí je uvedeno v následujícím grafu.

Obrázek č. 3 Procentuální zastoupení respondentů dle jejich účetních a daňových znalostí

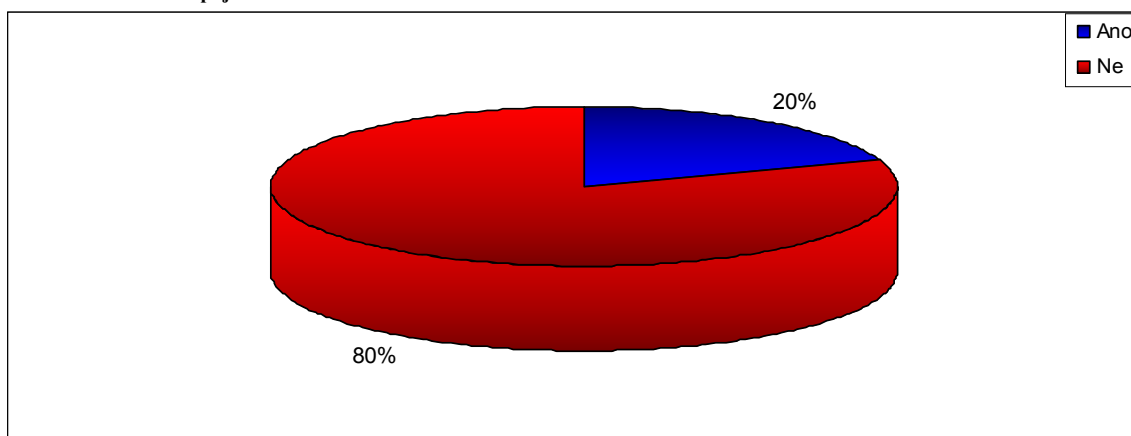

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

4.2 Znalost pojmu kreativní účetnictví

Na otázku „Slyšel/a jste někdy pojem kreativní účetnictví?“, odpověděli respondenti následovně:

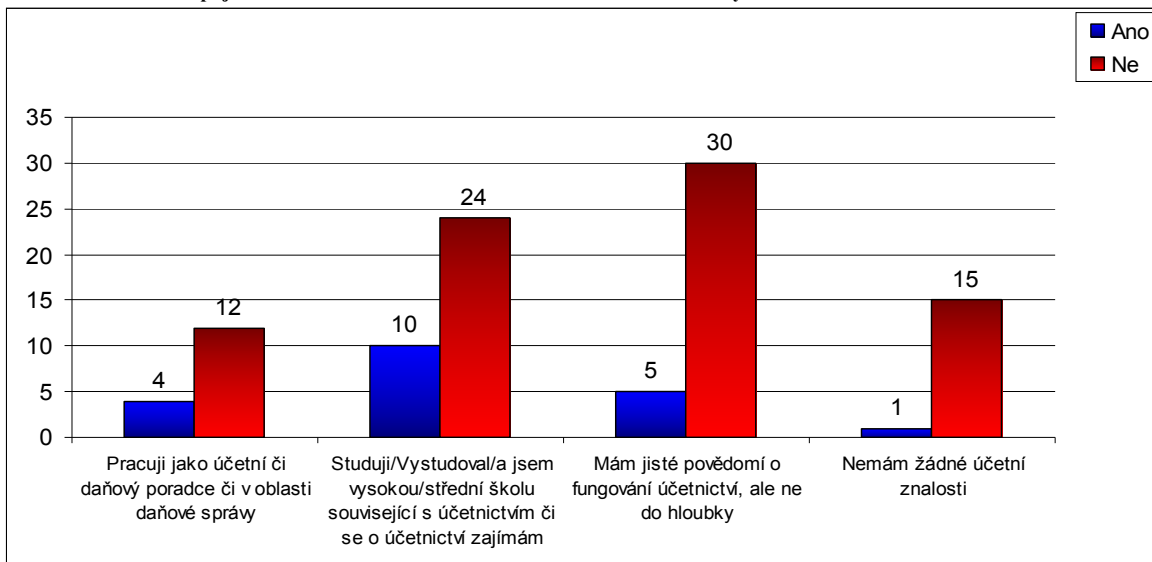
Obrázek č. 4: Znalost pojmu kreativního účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Z grafu je patrné, že většina respondentů se s tímto pojmem nikdy nesetkala, což by odpovídalo nedostatku publikací o kreativním účetnictví v našem prostředí, viz kapitola 1. Kreativní účetnictví.

Obrázek č. 5: Znalost pojmu kreativního účetnictví v dělení dle účetních a daňových znalostí

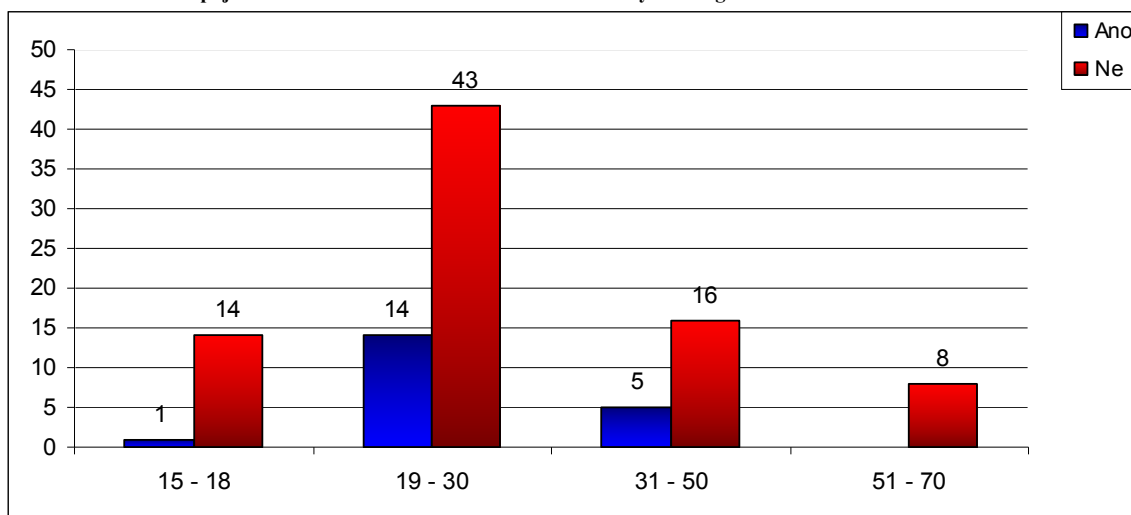

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Z předchozího grafu vyplývá, že nejčastěji se s pojmem kreativní účetnictví setkali studenti či absolventi vysokých či středních škol s účetním zaměřením, tento pojem zná více než 29 % z nich. Z tohoto výsledku bychom mohli usuzovat, že ve školách se o kreativním účetnictví hovoří. Z celkového počtu účetních, daňových poradců a zaměstnanců z oblasti daňové správy se s tímto pojmem setkala 25 % respondentů. Tento výsledek nelze považovat za příliš optimistický, ale je nutné brát v potaz, že

někteří z nich sice neslyšeli tento pojem, ale s praktikami kreativního účetnictví se setkali a mají o nich povědomí. Z respondentů, kteří nemají hlubší účetní znalosti, ale jisté povědomí o něj mají, znalo tento pojem více než 14 %. Z celkového počtu respondentů, kteří nemají žádné účetní znalosti, znalo tento pojem pouze něco přes 6 % z nich.

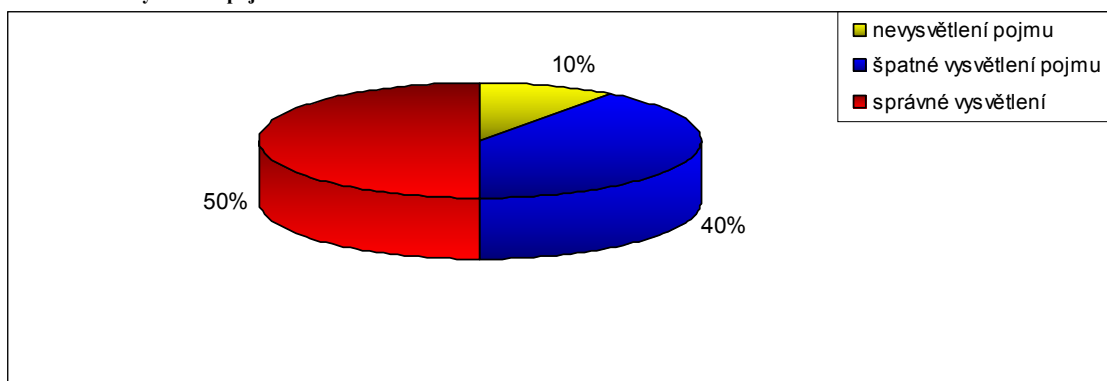
Obrázek č. 6: Znalost pojmu kreativní účetnictví v rozdělení dle věkových kategorií

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Z předchozího grafu vyplývá, že žádný z respondentů ve věkové kategorii 51-70 se nesetkal s pojmem kreativní účetnictví, což by i odpovídalo tomu, že respondenti studující v této době se na škole s tímto pojmem nemohli setkat ani o něm v našich podmínkách neexistovaly žádné publikace. Nejčastěji se s tímto pojmem setkala věková kategorie 19 – 30 let, kde tento pojem z jejich celkového počtu znalo necelých 25 % a těsně za ní byla věková kategorie 31 – 50 let, kde se z celkového počtu respondentů v této kategorii s tímto pojmem setkala necelých 24 %. Ve věkové kategorii 15 – 18 znalo tento pojem pouze necelých 7 % respondentů v této kategorii. Tato informace není překvapivá, neboť na středních školách se o kreativním účetnictví vyučuje zcela výjimečně.

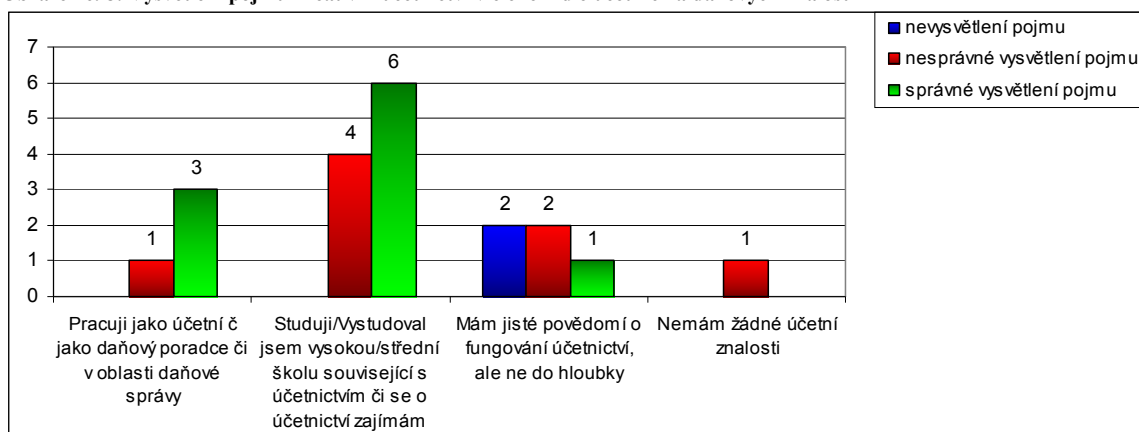
Obrázek č. 7: Vysvětlení pojmu kreativní účetnictví

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Na otázku „Vysvětlete pojem kreativní účetnictví vlastními slovy“ odpovědělo pouze 20 respondentů. Z toho 10 % uvedlo, že se s tímto pojmem setkali, ale nedokáží ho vysvětlit. 40 % respondentů odpovědělo špatně, např. zaměňovali pojem účetní podvod a kreativní účetnictví či uvedli, že hlavní myšlenka kreativního účetnictví spočívá ve snižování kvality výrobků. Odpověď 50 % respondentů lze považovat za správnou, většina odpověděla, že kreativní účetnictví spočívá ve zkreslování věrného a poctivého obrazu účetnictví či že se jedná o manipulaci s účetními výkazy za účelem zlepšení finanční situace podniku či snížení základu daně. Poměrně zábavná, ale správná odpověď jednoho z respondentů zněla takto: „Kreativní účetnictví jsou "vychytávky" jak si ulevit od placení, možná i nelegální.“

Obrázek č. 8: Vysvětlení pojmu kreativní účetnictví v členění dle účetních a daňových znalostí

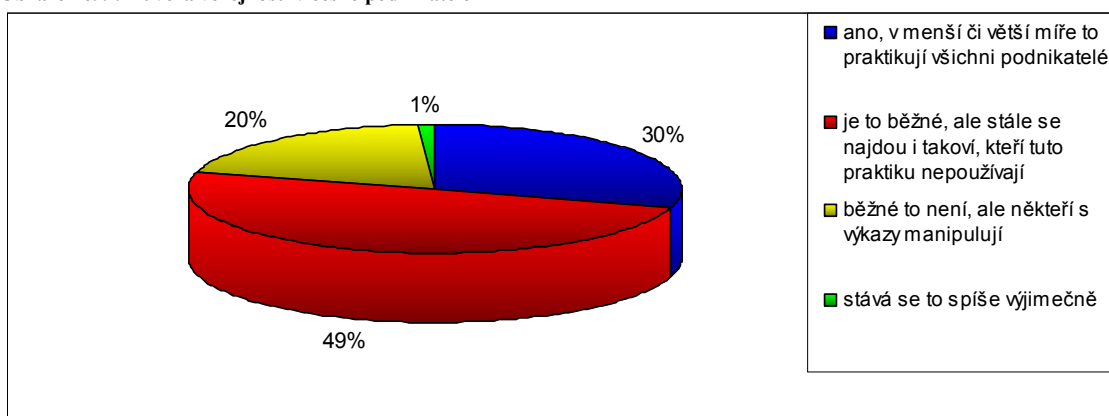
Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Nejlépe si při vysvětlování pojmu vedli pracovníci z účetní a daňové oblasti, z jejich celkového počtu odpovědělo správně 75 %. Studenti a absolventi vysokých škol si při vysvětlování pojmu také nevedli špatně, správně odpovědělo 60 % z jejich celkového počtu. Dokonce ani respondenti, kteří o účetnictví něco vědí, ale ne do hloubky, neměli tak špatné výsledky, 40 % z nich odpovědělo správně. Nejhorší si vedli respondenti, kteří nemají žádné účetní znalosti, pojem se pokusil vysvětlit pouze 1 respondent a vysvětlil ho špatně.

4.3 Důvěra vůči českým podnikatelům a v efektivnost české účetní legislativy

Na otázku „Myslíte si, že čeští podnikatelé běžně manipulují s účetními výkazy?“ odpověděli respondenti následovně:

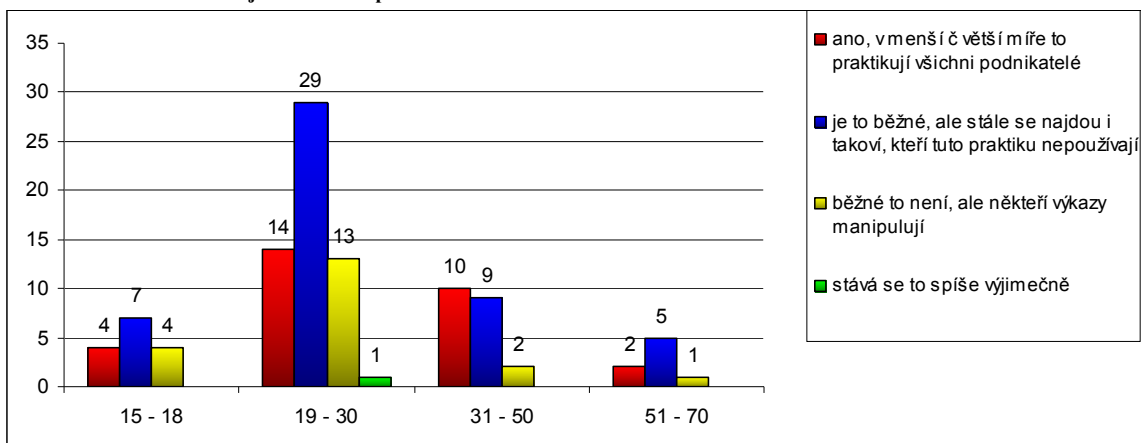
Obrázek č. 9: Důvěra veřejnosti v české podnikatele

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Z grafu vyplývá, že veřejnost podnikatelům příliš nedůvěřuje a uvědomuje si časté využívání kreativních technik. Pouze 1 % (tedy 1 respondent) odpověděl, že využívání kreativních technik je výjimečné. 49 % si myslí, že podnikatelé často využívají techniky kreativního účetnictví, ale stále mezi nimi existují někteří slušní.

Obrázek č. 10: Důvěra veřejnosti v české podnikatele v členění dle věku

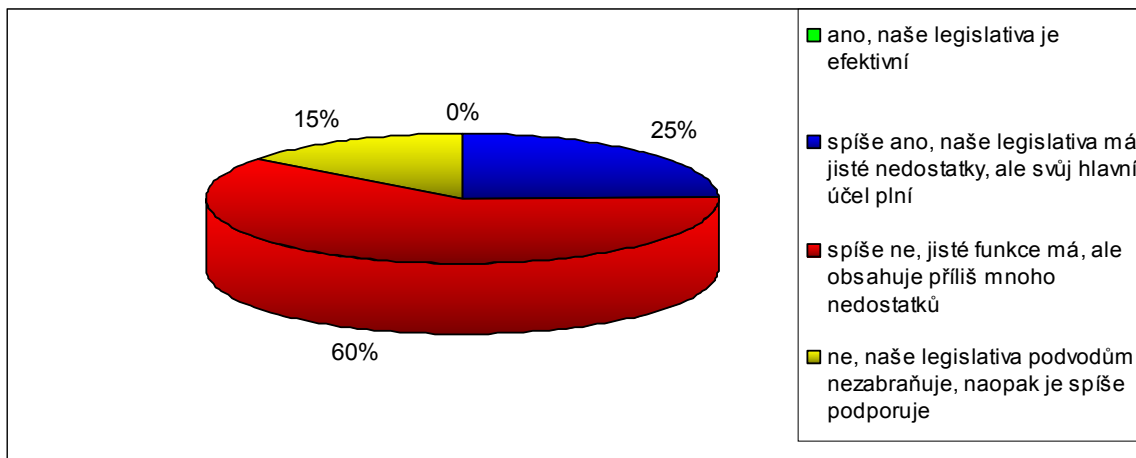

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Nejvíce skeptická je vůči podnikatelům věková skupina 31-50, téměř 48 % z ní si myslí, že s účetními výkazy manipulují ve větší míře všichni podnikatelé a pouze 9 % věří, že není běžnou praktikou. Nejspíše to vyplývá z toho, že tato věková kategorie se s manipulací s účetními výkazy setkává v běžném životě. Ostatní věkové skupiny jsou vůči podnikatelům skeptické přibližně stejně, vůbec jim nedůvěřuje kolem 25 % z každé z nich.

Na otázku „Myslíte si, že čeká účetní legislativa dostatečně brání účetním a daňovým podvodům?“ odpověděli respondenti následovně:

Obrázek č. 11: Důvěra veřejnosti v českou účetní legislativu

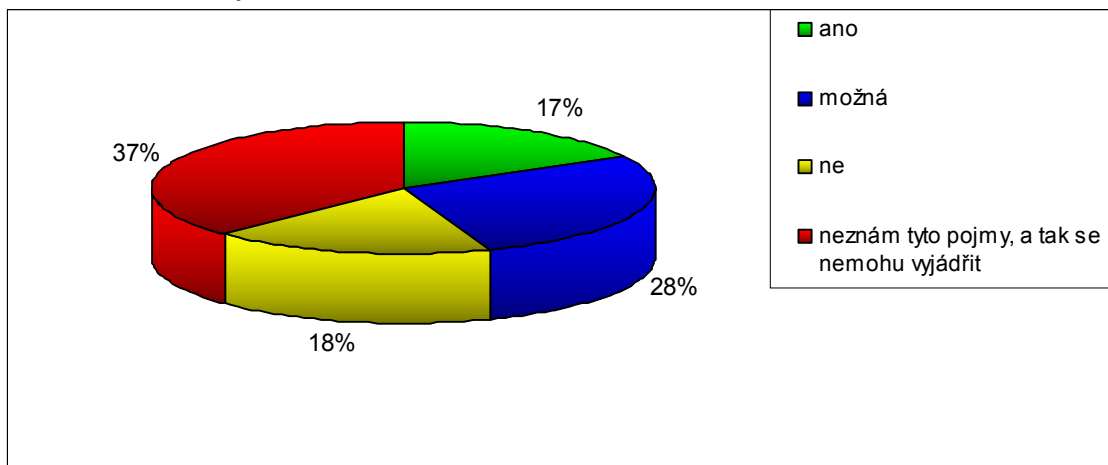
Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Výsledky této otázky jsou alarmující. Žádný z respondentů si nemyslí, že česká účetní legislativa je efektivní. Pouze 25 % respondentů věří tomu, že ČÚL plní svou hlavní funkci. 60 % respondentů si myslí, že svůj účel neplní a 15 % dokonce věří, že účetní podvody podporuje.

4.4 Zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR

Na otázku „Myslíte si, že by bylo vhodné v České republice začít využívat IAS/IFRS nebo US GAAP?“ odpověděli respondenti následovně:

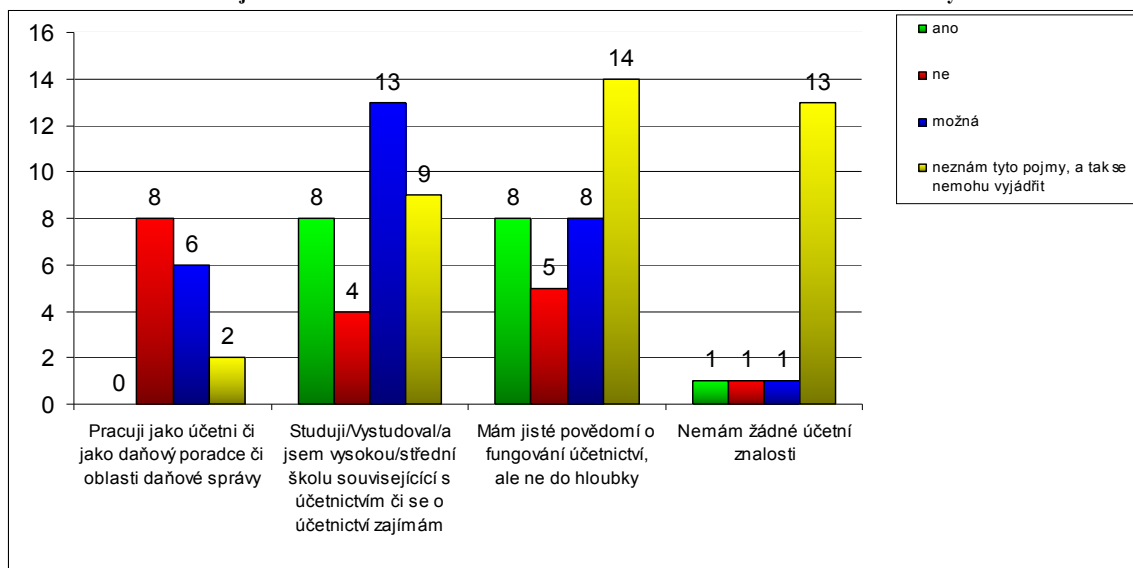
Obrázek č. 12: Názor veřejnosti na zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Z grafu vyplývá, že 37 % respondentů se s těmito pojmy nikdy nesešlo. To je velice zneklidňující, neboť ČÚL je s oběma těmito pojmy značně spjata, viz kapitola 2 Česká účetní legislativa. 28 % se nedokázalo vyjádřit. 18 % je proti a 17 % pro, z toho vyplývá, že názor na tuto otázku je velmi nejednoznačný.

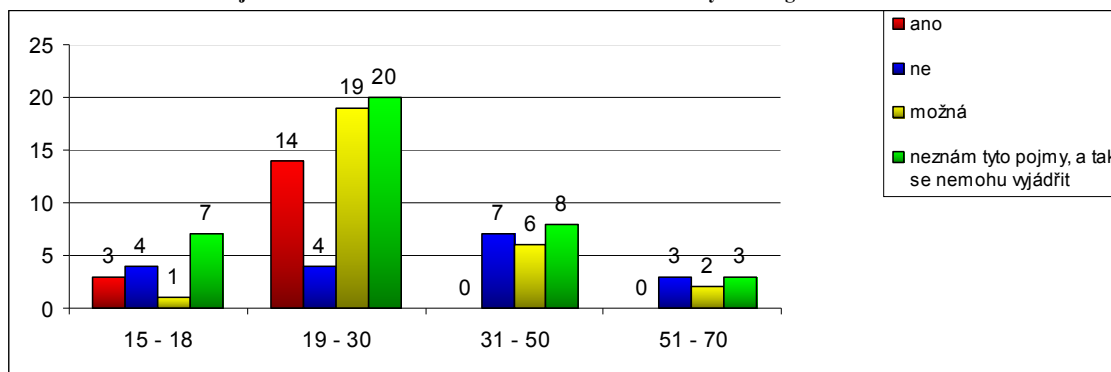
Obrázek č. 13: Názor veřejnosti na zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR v členění dle účetních a daňových znalostí

Zdroj: vlastní zpracování

Téměř 13 % z pracovníků v účetní a daňové oblasti se nikdy nestalo s těmito pojmy, což je zarážející. Přitom ani jeden z nich není pro zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR. Tento negativní postoj vůči IAS/IFRS a US GAAP mne velice zarazil, a proto jsem se ptala (již mimo dotazníkové šetření) několika profesionálů, proč takový názor zastávají. Jejich argumentem bylo, že zavedení těchto systémů v našich podmínkách by bylo příliš nákladné a složité. Otázkou je, zda si uvědomují, že i jednorázové náklady by se mohly v budoucnu vyplatit, neboť by posléze došlo k zprehlednění účetního systému i poctivějšímu odvodu daní. Ze studentů či absolventů škol účetního zaměření se s těmito pojmy nesetkalo 26,4 % z nich, což také můžeme hodnotit poměrně negativně. Pro zavedení US GAAP či IAS/IFRS je necelých 24 % z nich. Z respondentů, kteří mají účetní znalosti, ale ne hluboké, tyto pojmy nezná 40 %, což se dá hodnotit poměrně pozitivně. Pro zavedení US GAAP či IAS/IFRS je necelých 23 %. Z respondentů, kteří nemají účetní znalosti, nezná tento pojem necelých 82 % z nich, což není překvapující.

Obrázek č. 14: Názor veřejnosti na zavedení US GAAP či IAS/IFRS dle věkových kategorií

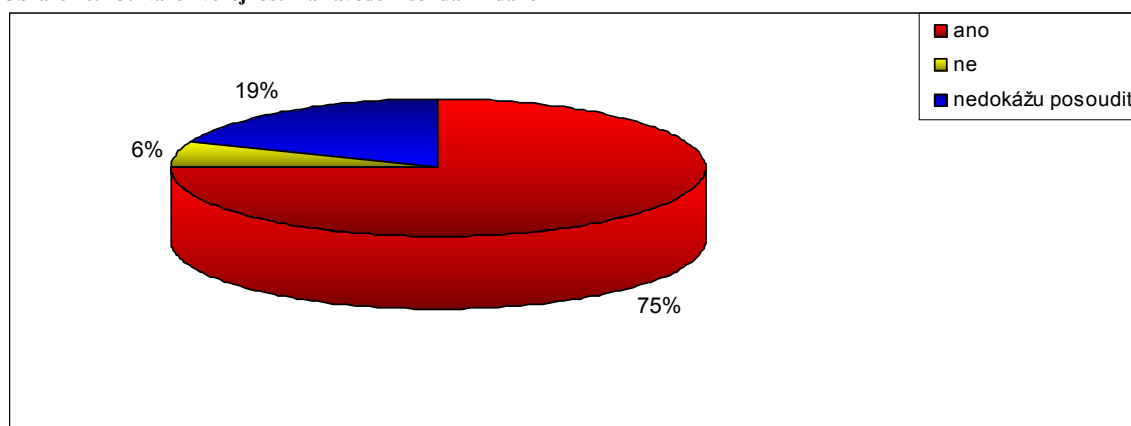
Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Nejmenší znalost pojmů má věková kategorie 15 – 18, pojmy nezná téměř 47 % jejich respondentů. Nejlépe si naopak vede ve znalosti pojmů věková kategorie 19 – 30, kde tento pojem nezná 35% respondentů z ní. Pro zavedení US GAAP je zejména věková kategorie 19 – 30 let, téměř 25 % z jejich respondentů je pro jejich zavedení. Naopak velice skepticky vidí zavedení US GAAP či IAS/IFRS věkové kategorie 31 – 50 a 51 – 70, pro jejich zavedení není ani jeden z jejich respondentů.

4.5 Následky zavedení solidární daně

Na otázku „Myslíte si, že zavedení solidární daně bude mít za následek častější snahu podnikatelů snížit si základ daně?“ odpověděli respondenti následovně:

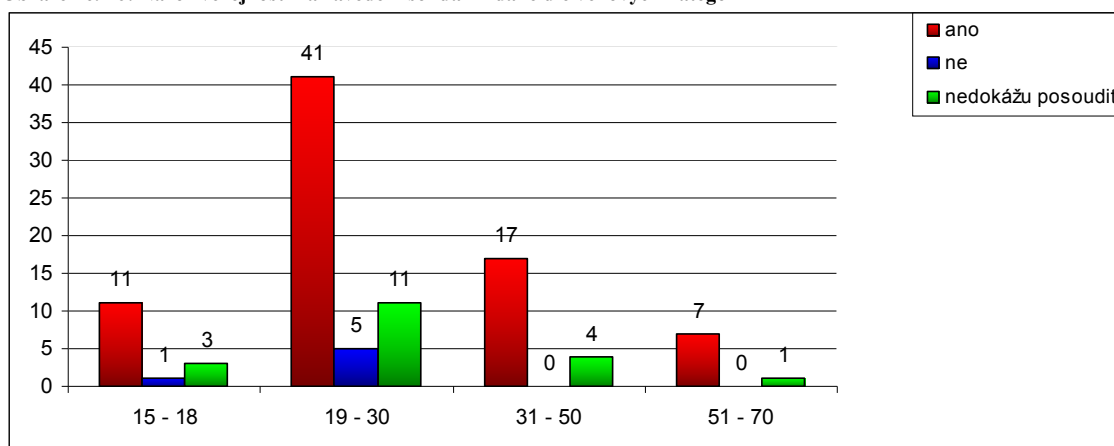
Obrázek č. 15: Názor veřejnosti na zavedení solidární daně

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Většina respondentů vidí zavedení solidární daně negativně. 75 % z nich věří tomu, že její zavedení přinese snahy o snižování základu daně. 19 % se nedokázalo rozhodnout a pouze 6 % věří, že podnikatelé zůstanou v této oblasti čestní.

Obrázek č. 16: Názor veřejnosti na zavedení solidární daně dle věkových kategorií

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Z grafu je patrné, že nejvíce negativní postoj k zavedení solidární daně mají věkové skupiny 31 – 50 a 51 – 70, ani jeden z respondentů v těchto skupinách nevěří tomu, že se podnikatelé nepokusí snížit si základ daně. Nejpozitivněji vidí zavedení solidární

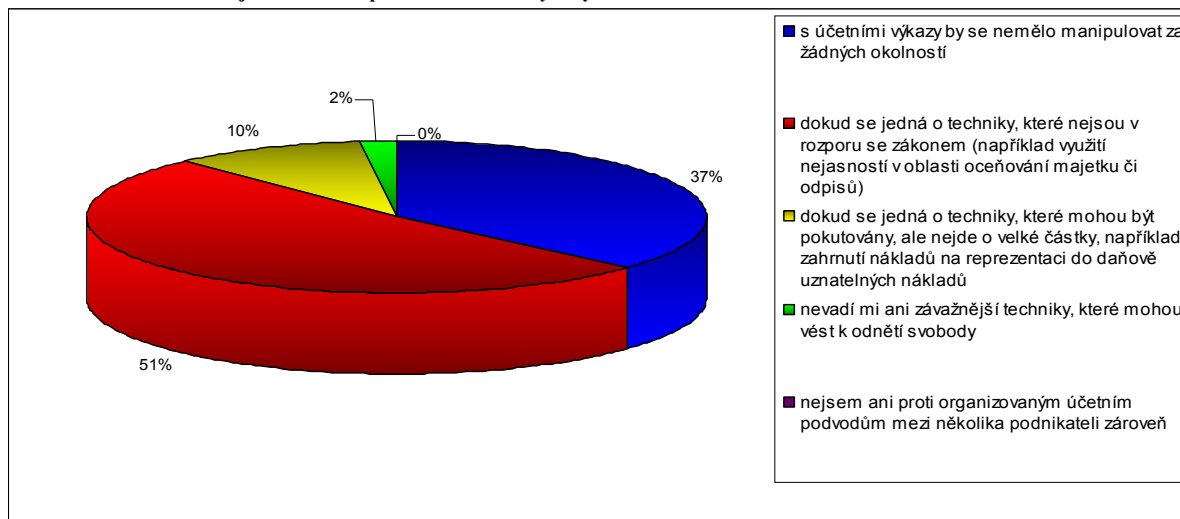

daně respondenti ve věkové kategorii 19 – 30. Necelých 9 % z nich si myslí, že zavedení solidární daně nepovede k větší manipulaci s účetními výkazy.

4.6 Názor na manipulaci s účetními výkazy

Na otázku „Do jaké míry si myslíte, že je přípustné manipulovat s účetními výkazy?“ odpověděli respondenti následovně:

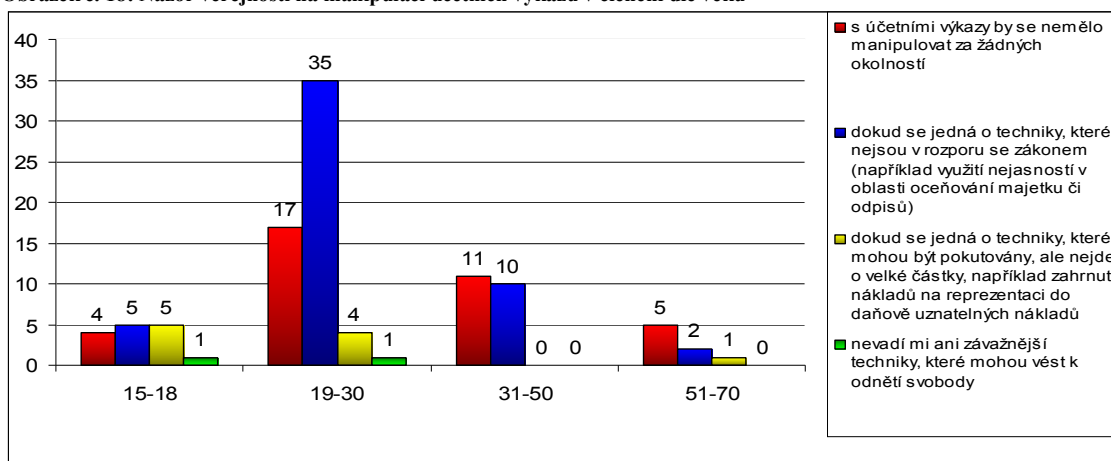
Obrázek č. 17: Názor veřejnosti na manipulaci s účetními výkazy

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

51 % respondentů je toho názoru, že veškeré techniky, které nejsou v rozporu se českou účetní legislativou jsou přijatelné, přestože mohou do jisté míry zkreslovat věrný a poctivý obraz účetnictví. 37 % respondentů nepovažuje za přijatelné žádné zkreslení účetnictví. 10 % není proti technikám, které mohou být pokutovány, ale nehrozí za ně odnětí svobody. Pouze 2 % respondentů odpovědělo, že jim nevadí ani účetní techniky, které mohou vést k odnětí svobody. Všichni respondenti jsou proti organizovaným účetním podvodům.

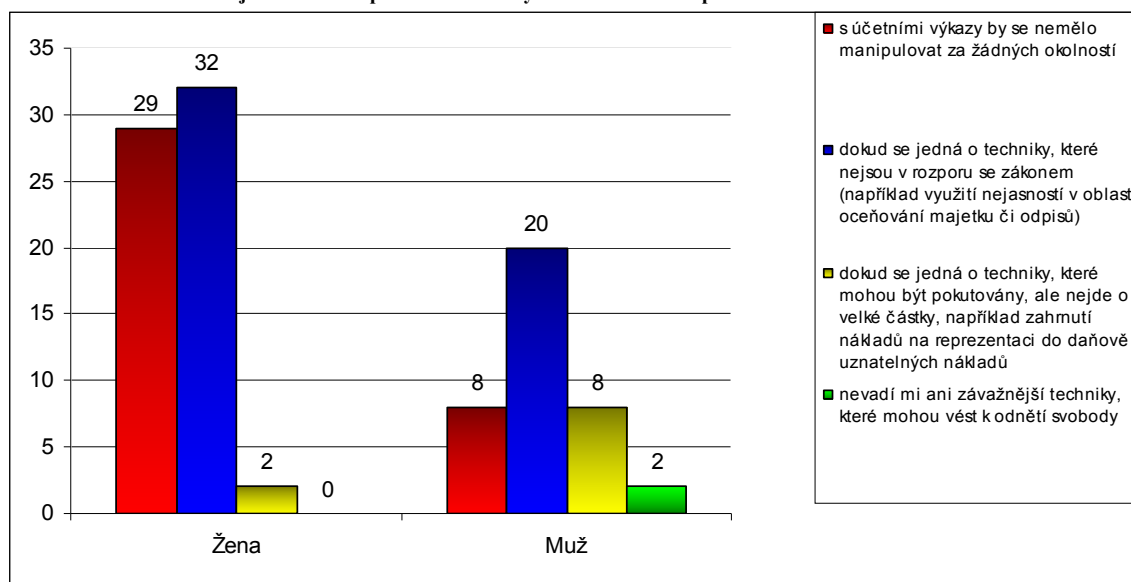
Obrázek č. 18: Názor veřejnosti na manipulaci účetních výkazů v členění dle věku

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Nejbenevolentnější je k manipulaci účetních výkazů věková skupina 15-18. Necelých 7 % z nich není ani proti závažnějším technikám. Necelých 34 % není proti technikám, které mohou být pokutovány, necelých 34 % z nich souhlasí s manipulací s účetními výkazy v rámci účetní legislativy a pouze 26 % z nich je proti jakékoliv manipulaci s účetními výkazy. Nejstriktnější je naopak věková kategorie 31-50, kde žádný z respondentů nesouhlasí s kreativními technikami, které jsou v rozporu s účetní legislativou a více než 52 % z nich je proti jakékoliv manipulaci s účetními výkazy. Věková kategorie 51 – 70 je proti jakýmkoliv technikám, které mohou vést k odnětí svobody a necelých 63 % z jejích respondentů je proti jakékoliv manipulaci s účetními výkazy. Ve věkové kategorii 19 – 30 se více než 61 % vyslovila proto, že manipulace s účetními výkazy v rámci účetní legislativy je v pořádku.

Obrázek č. 19: Názor veřejnosti na manipulaci účetních výkazů v členění dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování, 2013

Více než 46 % žen je proti jakékoliv manipulaci s účetními výkazy. Pro manipulace, které mohou být sankciovány jsou jen 3 % žen, žádná žena nesouhlasí s technikami, které mohou vést k odnětí svobody. Téměř 53 % mužů nemá problém s manipulací s účetními výkazy, které nejsou v rozporu se zákonem. Více než 21 % není ani proti technikám, které mohou být sankciovány a necelých 6 % není ani proti technikám, které mohou vést k odnětí svobody

4.7 Shrnutí výsledků výzkumu

Pojem **kreativní účetnictví** není v našich podmínkách příliš **známý**. S tímto pojmem se setkali nejvíce **studenti či absolventi škol** účetního zaměření ve věku **19 – 30 let**, kteří nepracují v účetní a daňové oblasti.

Většina respondentů si myslí, že záměrná **manipulace** s účetními výkazy je u českých podnikatelů běžná. Nejvíce skeptická je v této oblasti skupina respondentů ve věku **31 – 50**.

Více než polovina respondentů zastává názor, že ČÚL je spíše **neefektivní**. Pro úplnou efektivitu ČÚL nehlasoval nikdo.

U otázky zavedení **US GAAP** či **IAS/IFRS** u nás se nejvíce respondentů vyjádřilo tak, že tyto pojmy nikdy **neslyšelo**. Celkově byli respondenti proti zavedení IAS/IFRS či US GAAP v našich podmínkách, a to zejména díky negativnímu postoji **profesionálů**, kde žádný z nich nebyl pro jejich zavedení. Nejvíce kritické byly věkové skupiny 31 – 50 a 51 – 70, kde opět nikdo z nich nebyl pro jejich zavedení.

Zavedení **solidární daně** je celkově vnímáno jako **negativní**, $\frac{3}{4}$ respondentů si myslí, že to povede k záměrnému snižování základu daně. Nejvíce optimistická byla v této otázce věková skupina 19 – 30.

V otázce **manipulace účetních výkazů** se více než polovina respondentů vyjádřila tak, že jim nevadí manipulace v **rámci české účetní legislativy**. Žádný z respondentů nesouhlasil s organizovanými účetními a daňovými zločiny. Nejvíce benevolentní v této oblasti byla věková kategorie 15 – 18, nejstriktnější naopak 31 – 50. Obecně se dá říci, že **ženy** jsou **proti manipulaci** s účetními výkazy více než **muži**. Téměř polovina z nich je proti jakékoliv manipulaci s účetními výkazy a žádná nesouhlasí s technikami, které by mohly být sankcionovány. Naopak téměř $\frac{1}{4}$ mužů není proti technikám, které mohou být sankcionovány či trestně stíhány.

Závěr

Kreativní účetnictví spočívá v záměrném zkreslování účetní reality pomocí technik window dressingu a mimobilačního financování. U window dressingu jsou hospodářské informace v účetních výkazech zaznamenány, ale v pozměněné formě. U mimobilačního financování se jedná zejména o dopředu plánované techniky, jejichž úkolem je zkreslit výsledek hospodaření. Protože takováto zkreslení účetních výkazů nepodávají investorům pravdivé informace o stavu účetní jednotky, vznikly snahy o omezení využívání kreativních technik.

Mezi ně patří snahy o harmonizaci účetnictví, a to zejména: Direktivy EU, US GAAP a IAS/IFRS. Tyto harmonizace se pokoušejí sjednotit účetnictví mezi jednotlivými státy a zároveň co nejdetailněji vymezit účetní položky, aby nemohlo docházet k jejich úmyslné záměně. Existuje ale mnoho bariér, které brání efektivnímu fungování těchto harmonizací, a proto je boj proti kreativnímu účetnictví velice náročný. Jasným důkazem je například společnost Enron, která kreativní techniky využívala mnoho let, aniž by se o tom někdo dozvěděl.

Jednou z nadějí na boj proti kreativnímu účetnictví je SOX, který značně eliminoval využití kreativního účetnictví a účetních podvodů v USA. Jeho hlavní myšlenka spočívá v převedení odpovědnosti za zkreslování účetní reality převážně na vedení podniků.

Přestože základní myšlenka kreativního účetnictví je stejná po celém světě, jednotlivé techniky se liší v závislosti na legislativní úpravě jednotlivých států.

Česká účetní legislativa se zaměřuje spíše na samotné účtování než na podrobné vymezení účetních položek. To poskytuje velký prostor kreativnímu účetnictví. Naděje na omezení manipulace s účetními výkazy spočívá zejména v aktualizaci a zpřísnění ČÚL nebo zavedení US GAAP či IAS/IFRS v našich podmínkách. K tomu již částečně dochází v důsledku našeho členství v EU a spolupráci mezi českými a americkými společnostmi.

Česká republika bojuje proti kreativnímu účetnictví zejména zavedením trestů za provádění účetních podvodů. Je ale důležité si uvědomit, že kreativní techniky podvodem být mohou, ale nemusí. Například záměrná volba odpisů tak, aby ovlivnily hospodářský výsledek dle přání účetní jednotky, není v našich podmínkách vůbec v rozporu se zákonem a nejedná se o podvod.

Při popisu kreativních technik v našich podmínkách je také důležité si uvědomit rozdíly mezi ČÚL, IAS/IFRS a US GAAP. Většina publikací se kreativním technikám věnuje

v celosvětovém konceptu, musíme ale brát na zřetel, že rozdílný přístup k účetnictví vede i k rozdílným možnostem využití kreativního účetnictví. Například kreativní techniky týkající se leasingu, které jsou ve světovém měřítku velice oblíbené, se v našich podmínkách nedají využít, neboť existuje pouze jediný způsob, jak lze leasing vykazovat. Naopak využití mimořádných položek pro zvýšení či snížení běžného výsledku hospodaření je možné pouze v podmínkách ČR.

Mezi populární techniky kreativního účetnictví v ČR patří například volba vhodných odpisů, vykazování nákladů na reprezentaci jako daňově uznatelný náklad či zařazení osobního majetku do majetku obchodního. Obecně můžeme říci, že čeští podnikatelé mají spíše tendenci platit co nejnižší daň než se snažit navýšit svůj hospodářský výsledek.

Přestože kreativní techniky se v našich podmínkách využívají, nastává otázka, zda-li je to špatně a proč? I když mnoho technik kreativního účetnictví není rozporu s účetní legislativou, téměř vždy je v rozporu s účetní etikou. Podle ní by totiž účetnictví mělo zachycovat skutečnou ekonomickou realitu. Ve světovém měřítku začíná být časté prezentovat se jako čestný podnikatel, ale v našich podmínkách k tomu příliš nedochází a většina účetních Český účetní kodex ignoruje. Samozřejmě musíme brát v potaz, že někteří účetní jsou k tomu nuceni svými zaměstnavateli, kteří se snaží dosahovat požadovaného hospodářského výsledku.

Názor veřejnosti na kreativní účetnictví obecně a i na otázku etickou jsem zjišťovala pomocí dotazníku. Výsledky byly v některých případech zneklidňující. Znalost pojmu kreativní účetnictví není v České republice příliš rozšířená. Mnoho lidí si ale nejspíše uvědomuje existenci této hrozby, jen neznají samotný pojem. Většina české veřejnosti podnikatelům nedůvěřuje a myslí si, že běžně manipulují se svými účetními výkazy. Přesto převládá názor, že se mezi nimi najdou čestní jedinci. Zájem o aktualizaci účetnictví pomocí mezinárodních konceptů není jednoznačný a velká část veřejnosti o existenci těchto konceptů ani neví. Velký odpor vyvolal vznik solidární daně, který vidí veřejnost negativně. Samotný názor na to, které kreativní techniky jsou etické a které již ne, byl poměrně překvapující. Převážná část veřejnosti nesouhlasí s technikami, které jsou v rozporu se zákonem, ale využití mezer ČÚL jim nevadí a nijak by proti nim nebojovala. Zřejmě to bude jedním z důvodů, proč účetní jednotky neberou etický kodex příliš vážně.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Komparace modelů účetních systémů.....	17
Tabulka č. 2: Komparace oceňování úbytku zásob.....	23
Tabulka č. 3: Výhody a nevýhody SOX.....	28
Tabulka č. 4: Srovnání účetních odpisů	42
Tabulka č. 5: Srovnání daňových odpisů.....	42
Tabulka č. 6: Oceňování zásob při výdeji	46
Tabulka č. 7: Půjčka přes konec účetního období.....	48

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Procentuální zastoupení respondentů v členění dle pohlaví	57
Obrázek č. 2: Procentuální zastoupení věkových kategorií respondentů	57
Obrázek č. 3 Procentuální zastoupení respondentů dle jejich účetních a daňových znalostí.....	57
Obrázek č. 4: Znalost pojmu kreativního účetnictví	58
Obrázek č. 5: Znalost pojmu kreativního účetnictví v dělení dle účetních a daňových znalostí.....	58
Obrázek č. 6: Znalost pojmu kreativní účetnictví v rozdělení dle věkových kategorií... ..	59
Obrázek č. 7: Vysvětlení pojmu kreativní účetnictví.....	59
Obrázek č. 8: Vysvětlení pojmu kreativní účetnictví v členění dle účetních a daňových znalostí.....	60
Obrázek č. 9: Důvěra veřejnosti v české podnikatele	61
Obrázek č. 10: Důvěra veřejnosti v české podnikatele v členění dle věku	61
Obrázek č. 11: Důvěra veřejnosti v českou účetní legislativu	62
Obrázek č. 12: Názor veřejnosti na zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR.....	62
Obrázek č. 13: Názor veřejnosti na zavedení US GAAP či IAS/IFRS v ČR v členění dle účetních a daňových znalostí	63
Obrázek č. 14: Názor veřejnosti na zavedení US GAAP či IAS/IFRS dle věkových kategorií.....	63
Obrázek č. 15: Názor veřejnosti na zavedení solidární daně.....	64
Obrázek č. 16: Názor veřejnosti na zavedení solidární daně dle věkových kategorií	64
Obrázek č. 17: Názor veřejnosti na manipulaci s účetními výkazy	65
Obrázek č. 18: Názor veřejnosti na manipulaci účetních výkazů v členění dle věku .	65
Obrázek č. 19: Názor veřejnosti na manipulaci účetních výkazů v členění dle pohlaví .	66

Seznam použitých zkratk

International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards (IAS/IFRS)

Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP).

International Accounting Standards Board (IASB)

United States of America (USA)

Financial Accounting Standards Board (FASB).

Special purpose entity (SPE)

Sarbanes-Oxley Act (SOX)

Evropská unie (EU)

Evropského hospodářského společenství (EHS)

IASB (International Accounting Standards Board)

Lower of Cost or Market (LCM)

Mezinárodní měnový fond (MMF)

Česká účetní legislativa (ČÚL)

International Educational Standard (IES)

Small and medium enterprises (SME)

Komora certifikovaných účetních (KCU)

International Federation of Accountants (IFAC)

Seznam použité literatury

Monografie

BOHUŠOVÁ, Hana. *Harmonizace účetnictví a aplikace IAS/IFRS: vybrané IAS/IFRS v podmínkách českých podniků*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-366-9 (brož.)

DRÁBKOVÁ, Zita. *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a pravdivého obrazu účetnictví*. [online]. České Budějovice, 2011. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí disertační práce Jindřiška Kouřilová

DVOŘÁKOVÁ, Lilia, ČERVENÝ, Josef. *Úloha manažerského účetnictví při řízení hospodárnosti, účinnosti a efektivnosti podnikových procesů a výkonů: I díl*. Plzeň. NAVA, 2011. 88 stran. ISBN 978-80-7211-397-2

KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 20. aktualizované vydání. Praha: Bova Polygon, 2012. 412 stran. ISBN 978-80-7273-169-5 (váz.)

KOVANICOVÁ, Dana. *Jak porozumět účetním výkazům: světovým, evropským, českým*. Praha: Polygon, 2004. 284 stran. ISBN 80-7273-095-9

KRUPOVÁ, Lenka. *Kreativní účetnictví: Zneužívání účetnictví – možnosti a meze*. Praha: Komora Auditorů ČR, 2001. 64 stran. ISBN 978-80-7273-169-5 (váz.).

Kvalifikační práce

ŠPAČEK, Ladislav. *Nová velká kniha etikety*. 2. rozšířené vydání. Praha: Mladá fronta, 2008. 288 stran + 40 stran přílohy. ISBN 978-80-204-1954-5 (váz.)

Zákony, vyhlášky a jiné

ČESKO. Etický kodex pro auditory a účetní znalce. Komora účetních ČR, 2010.

Dostupný také z:

[http://www.svaz-](http://www.svaz-ucetnich.eu/nahrane/file/Code%20of%20Ethics%20for%20Professional%20Accountants%20czech.pdf)

[ucetnich.eu/nahrane/file/Code%20of%20Ethics%20for%20Professional%20Accountants%20czech.pdf](http://www.svaz-ucetnich.eu/nahrane/file/Code%20of%20Ethics%20for%20Professional%20Accountants%20czech.pdf)

ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dostupný také

z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>

ČESKO. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dostupný také z:

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>

ČESKO. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Dostupný také z:

<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=39611&fulltext=&nr=563~2F1991&part=&name=&rpp=15#local-content>

Další zdroje

Aktuálne.centrum.cz. *Šéfka MMF chce skutečné řešení řecké krize*, stojí proti [online].

2012. Dostupné z:

<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/business-ve-svete/clanek.phtml?id=763279>

BBC News: Business. *Enron Scandal at-a-glance* [online]. 2002. Dostupné z:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1780075.stm>

BYDŽOVSKÁ, Marie. Euroskop.cz. *Řecké daňové skandály rostou* [online]. 2013.

Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/46/21762/clanek/recke-danove-skandaly-rostou-podezrely-je-i-exministr-financi/>

Ec.Europa. *Who can join and when* [online]. 2013. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/who_can_join/index_en.htm

GlobalResearch. *Greece Tax Fraud Scandal* [online]. 2012. Dostupné z:

<http://www.globalresearch.ca/greece-tax-fraud-scandal-widespread-corruption-linked-to-private-swiss-bank-accounts/5311395>

CHATTERJEE, Sayan. Sciencedirect.com: *Enron's Incremental Descent into Bankruptcy: A Strategic and Organisational Analysis* [online]. 2003. Dostupné z:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0024630103000062>

IHNED.cz: Leader's Talk. Nejzajímavější výroky z diskuse: *Nová generace etiku v podnikání vyžaduje* [online]. 2012. Dostupné z:

<http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-54433550-sestrih-diskuze-nova-generace-etiku-v-podnikani-vyzaduje>

KOVANICOVÁ, Dana. Je Sarbanes-Oxley Act tou správnou léčbou?. *Český finanční a účetní časopis*, 2008, roč. 3, č. 2, s. 73-77. Dostupné také z:

http://cfuc.vse.cz/media/2008/cfuc_2008-2_077.pdf

LANGOVÁ, Dagmar. Idnes.cz: Finance. *Kdo může za krach firmy* [online]. 2009.

Dostupné z:

http://finance.idnes.cz/kdo-muze-za-krach-firmy-07n-/podnikani.aspx?c=A090312_1155557_firmy_rady_fib

LITVAK, Kate. *The effect of the Sarbanes-Oxley act on non-US companies cross-listed in the US* [online]. 2007. Dostupné z:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S092911990700020X>

Analyzuj a proveď.cz. *Sarbanes-Oxley Act (SOX)* [online]. Dostupné z:

http://www.analyzujaproved.cz/ApDefault2.aspx?rid=71638&app=Main&grp=Content&mod=ContentPortal&sta=ArticleDetail&pst=ArticleDetail&p1=OID_INT_540&p2=ShoDocInfo_BOOL_True&acode=ab6d3de6e5a2625d76b0a3be4e67e141

PWC. *IFRS a české účetní předpisy: Podobnosti a rozdíly* [online]. 2009. Dostupné z:

http://www.pwc.com/cs_CZ/cz/ucetnictvi/ifrs-publikace/ifrs-a-cz-gaap-podobnosti-rozdily.pdf

PWC. *Počítačová kriminalita pod lupou* [online]. 2011. Dostupné z:

http://www.pwc.com/cz/en/hospodarska-kriminalita/assets/Crime_survey_CR_czech_ele.pdf

SALMON, Michal. Měsíc.cz: Půjčky. *Podvodníkům se daří, bílí koně mají dobrou pastvu* [online]. 2008. Dostupné z:

<http://www.mesec.cz/clanky/podvodnikum-se-dari-bili-kone-maji-dobrou-pastvu/>

Surveillance: Odhalování podvodů. *Falšování finančních výkazů* [online]. 2011. Dostupné z:

<http://www.surveillance.com/cz/sluzby/odhalovani-podvodu/falsovani-financnich-vykazu.html>

Time Lists. *Behind the Enron Scandal: Chronology of a collapse* [online]. Dostupné z:

http://www.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2021097_2023262_2023247,00.html

The Globe Momentum. *Greece's growing tax scandal* [online]. 2013. Dostupné z:

<http://www.theglobeandmail.com/report-on-business/video/video-greeces-growing-tax-scandal/article7510213/>

Abstrakt

Tato práce se zabývá kreativním účetnictvím a účetní etikou v podmínkách české účetní legislativy. Jejím hlavním cílem je vymezit, co je to kreativní účetnictví a jaké hlavní techniky využívá. Dále popisuje českou účetní legislativu, její nedostatky a její srovnání s IAS/IFRS a US GAAP. Praktická část se soustředí zejména na kreativní techniky využívané českými podnikateli. Následují pravidla české účetní etiky a na závěr vyhodnocení výsledků výzkumu věnovanému názoru veřejnosti na kreativní účetnictví v České republice. Toto téma jsem si zvolila zejména proto, že kreativní účetnictví je rozsáhlá a zajímavá oblast, které zatím nebyla věnována dostatečná pozornost, přestože je využívána mnoha podnikateli. Práce vychází z teorie věnující se světovému konceptu a navazuje na něj praktickými poznatky z českého prostředí. Praktická část je doplněna příklady a u dotazníku názornými grafy.

Klíčová slova: kreativní účetnictví, účetní legislativa, účetní etika

Abstract

This thesis deals with creative accounting and accounting ethics standards in comparison to Czech Accounting Legislation. The main goal is describing what is creative accounting and its main techniques. Then it defines Czech Accounting Legislation, its problems and compares them to IAS/IFRS and US GAAP. Practical part deals especially with creative techniques used by Czech businessmen. The other part draws Czech accounting ethics and the last part is a study about public opinion on creative techniques in the Czech republic. I chose this topic because creative accounting is interesting and most of the businessmen use creative techniques every day, but there are not many books that describe this. The theoretical part of my thesis is mostly based on books that describe creative accounting in general. Then practical part follows and it describes creative accounting in Czech republic. The practical part includes examples of creative techniques and charts are used in the study.

Key words: creative accounting, accounting legislation, accounting ethics